სახალხო გაზეთი

№ 224 შაბათი, 5 თებერვალი, 1911 წ. წელიწადი მეორე. № 224

[illegible]

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გამოცემა.

ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო

სახალხო გაზეთი

(კვირეულ სურათებიანი დამატებით).

გაზეთის ფასი დაბეჭდვით ტფილისში და მის გარეთ [illegible]

წლ.	11 თვ.	10 თვ.	9 თვ.	8 თვ.	7 თვ.	6 თვ.	5 თვ.	4 თვ.	3 თვ.	2 თვ.	1 თვ.
8. 50.	8. –	7. 50.	6. 90.	6. 20.	5. 50.	4. 80.	4. –	3. 20.	2. 50.	1. 80.	[illegible]
12.	11.	10.	9.	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	2. 50.	1. 25.

ცალკე ნომერი ყველგან ერთი შაური.

დამატებიანი ნომერი (კვირაში) 7 კაპ. [illegible] ფასი 40 კაპ.

[illegible] წლიური ხელის მომწერ გაზეთის ფასი შეუძლიათ [illegible] ხელის მოწერის დროს 3 მან., 1 მარტისთვის 2 მან. 1 მაისისთვის 2 მან. და 1 ივლისისთვის 1 მან. 50

გაზეთის გამოწერა შეიძლება მხოლოდ ყოველ თვის პირველ რიცხვიდან და არა ნაკლებ ერთი თვისა.

6 თებერვალს ქ. ქუთაისში მთავარ-ანგელოზის ეკლესიაში გადახდილი იქნება ორმოცის წირვა და პანაშვიდი გარდაცვალებულ

აზ. ელიზბარ ანდრიას ძის შანიძის

სულის მოსახსენებლად რასაც გარდაცვალებულის ქვრივი ელისაბედ შანიძისა შვილებითა და ძმებითურთ აუწყებენ ნათესავთა და ნაცნობთ.

წირვის დასაწყისი დილის $9^1/_2$ საათზე, პანაშვიდი—11 საათზე.

(1—1039—1)

ღრმად დამწუხარებულნი მღვდელი ეფემი და სოფიო ელისაბედაშვილები, ეკატერინე და ვარვარა ქადაგიძენი აუწყებენ ნათესავთა და ნაცნობთ, რომ 2 ს თებერვალს გარდაიცვალა პირველის და მესამის—ბიძა, მხოლოდ მეორისა—მამამთილი და მეოთხისა—სიმამრი

მღვდელი დიმიტრი ელისაბედაშვილი

დასაფლავება მოხდება კვირას, ექვს თებერვალს, სოფ. დოესში.

სახენეფისო წარმოდგენა.

ბილეთები № 862. **ქართული თეატრი** წარმოდგენ. № 54 (12)

კვირას, 6 თებერვალს, 1911 წ.

● ნ. ჯავახიშვილის საბენეფისოდ ●

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების დასის მიერ გლ. ალექსი-მესხიშვილის და ვ. აბაშიძის მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნება

„მოჩვენებანი",

დრამა 3 მოქმ. იბსენისა, თარგ. ია ეკალაძისა.

ოსვალდის როლს შეასრულებს გლ. ალექსი-მესხიშვილი, ფრუ ალვინგის როლს—მობენეფისე. რეჟისორი გლ. ს. ალექსი-მესხიშვილი.

II

პირველად ქართულ სცენაზე ორიგინალური პიესა

„შემთხვევა"

2 მოქმ. ი. ელეფთერიძისა.

მონაწილეობენ: ქ-ნნი: დავითაშვილი, ვიქტორელი, ლეჟავა, ლოლუა, პიერრეტა, შოთაძე, ჩერქეზიშვილი. ბ-ნნი: ალექს-მესხიშვილი, აბაშიძე, არადელი, გუნია, გვარამძე, ყიფიანი, ზარდალიშვილი, მდივანი, მატარაძე, მგალობლიშვილი, მამფორია, ცივიშვილი, შალიკაშვილი.

დასაწყისი საღამოს 8 საათზე. ადგილების ფასები საბენეფისოა

ადმინისტ. ქართ. დრამ. საზოგ.-ბისა. რეჟისორი ვ. შალიკაშვილი.

შემდეგი ბენეფისი ვ. შალიკაშვილისა. წარმოდგენილი იქნება „განწმენდის სახახლე".

(3—1038—1)

ტფილისის კერძო სამკურნალო

გაფართოებულია და სტაციონალური განყოფილება მოწყობილია 50 საწოლით.

განსაკუთრებითი სამშობიარო განყოფილება.

ქაშვეთის ქუჩა, საკუთარი სახლები № 7, „ვერცხლის" სასტუმროსთან. ტელეფონი № 500.

სტაციონარულ ავადმყოფთა მიღება ყოველთვის შეიძლება დღით და ღამით.

ამბულატორულ ავადმყოფებს მიიღებენ სპეციალისტი ექიმები:

ლამბაშიძე გ. დ.: შინ. და ბავშვ. ყოველ დღე; გარდა კვირისა 11—12 საათ.

ბედინეიშვილი მ. ა. ნერ. და ელექ., ორშ., და პარ. $10^1/_2$—11 ს.

გურკო გ. ა. შინაგ. შაბ. 1—2 ს. და კვირას 11—12 საათ.

კარშინა ა. ა. კან. და ვენ., ყოველ დღე კვირას გარდა $2^1/_2$—$3^1/_2$ ს.

მალალაშვილი გ. გ. შინ., სამშ. და შაბ. 10—12 ს.

ქიქოძე ტ. ს. შინაგანი. ორშაბათობით და ოთხშაბ. 9—10 ს.

მანსვეტოვი ვ. მ. შინ., ორშ., ოთხშ., და პარასკ. 1—2 ს.

მუსხელიშვილი გ. ს.—თვალისა, ორშაბ., ოთხშაბ. და პარასკ. 2—$2^1/_2$ ს.

მელიქიშვილი. ნ. მ. ქირურგ. და დედაკაც. ყოველ დღე 10—12 ს.

ფირალოვი რ. ბ. ქირურგ. ყოველ დღე 12—1 ს.

პაპოვი გ. ა. ყურ., ყელის და ცხვირის ყოველ დღე 2—$2^1/_2$ ს.

ხობოლევსკი გ. გ. ქირურგ., ყოველ დღე, 9—11 ს.

სულაგოვი ა. ი. სამშობიარო და ქალის 12—1 ს.

სამკურნალოს აქვს მოწყობილი **წამლობა „606"-ით**

(Erlich-chata) საკუთარი მიკროქიმიურ და ბაქტერიოლოგიური ლაბორატორია, რომელსაც განაგებს ექიმი ე. გ. ფედოროვი.

რჩევა ღირს 50 კაპ., საწოლები 2 მანეთიდან დაწყებული. ოპერაც. კონსულტაცი., ელექტრონით წამ., მასსაჟი, ყვავილის აცრა, ძიძათა შემოწმება და სხვა შეღავათ. საფასურით.

(200—ნ.—386)

ექიმი კბილისა **ალ. სოლოღაშვილი** იღებს ავადმყოფებს 9—2 ს. და 5—7 ს. გოლოვინის პროსპ. N 12, სახლი მდივნისა. (უ)

ექიმი კბილისა **ნინო რცხილაძე** იღებს ავადმყოფთ დილით 9—2 საათამდე. საღამ. 5—7 საათ. იუშაილოვისა ქ. N 2.

ექიმი ვ. ს. მუსხელიშვილი იღებს თვალებით ავადმყოფებს ყოველ დღე დილით 9-დან 11-მდე. ბარონის ქ., № 9. (უ)

ექიმი ი. გაშაკიძე იღებს შინაგან სნეულებით ავადმყოფებს. დილით 8—9 ს., საღამოთი 5—7 ს. გოგოლისა და ბატარეინის ქუჩების კუთხე N 24. 0—307

გაზეთების მგზავნელი ბიურო,

რომელშიაც შედიან შემდეგ გაზეთების და ჟურნალების რედაქციები: „სახალხო გაზეთი", „სინათლე", „ზაკავკაზსკაია რეჩი", [illegible] „ცხოვრება და ხელოვნება", [illegible] აგენტები: ბათუმსა, სოხუმსა, ფოთსა, [illegible] რასა, მიხაილოვსა, [illegible]

საჭირო აგენტები: [illegible], ეკატერინოდარისა, ნუხისა, შემახისა, კავკავისა, [illegible]ის-როსტოვისა, ჯულფისა, დერბენდისა, სამტრედიისა, ყვირილისა და ბაქოსთვის.

მიმართეთ ერასტე დავითის ძე გორდელაძეს შემდეგის ადრესით: ტფილისი, [illegible]მოედანი, სახლი ხარაზოვისა.

ვაგზლის კერძო სამკურნალო

[illegible]დან ყოველ დღე მოსიარულე ავადმყოფთათვის. [illegible]ის ქუჩა, № 8, ს. ენფიანჯიანცისა, ტელეფონი № 695.

[illegible]—ყოველ დღე 9—11 ს. [illegible]

[illegible]—ყოველ დღე, შინაგ. [illegible] 1—2 ს.

[illegible]—ყოვ. დღე, $11^1/_2$—$12^1/_2$ [illegible] კანისა და ვენერ.

[illegible]—ყოველ დღე, ქი[illegible]ებისა, 1—2. ს.

[illegible]ყელ., ყურ., ცხვირ. და [illegible] 12—1 ს.

[illegible] დ. გ.—შინაგ. და ბავშვ. ოთხშაბათობით და კვირობ. $11^1/_2$—$12^1/_2$ საათ.

მ. გ. ფედოროვი—ყოველ დღე, ოთხშ. და კვირის გარდა, 11—12 ს. შინაგანი და ბავშვების ავადმყოფობანი.

მიკროსკოპიული, ბაქტერიოლოგიური და ქიმიური გამოკვლევანი; აგრეთვე ყვავილის აცრა და ძიძების გასინჯვა. ფასი რჩევისათვის 50 კაპ.

ოპერაციები და კონსილიუმი მორიგებით (წო.—ნ.—549)

ძმ. ზუბალაშვილების სახალხო სახლი

შაბათს, 5 თებერვალს

სახალხო სახლთან არსებულ ქართულ წარმოდგენების მმართველ წრის მიერ წარმოდგენილი იქნება

მიქაელ კრამერ

დრამა 4 მოქმ. ჰაუპტმანისა.

მონაწ. მიიღებენ ქ-ნნი: თ. გოგოლაშვილი, გარეკაზელი, ჩირგაძე, ციმაკურიძე; ბ-ნნი ანაშვილი, ბაქრაძე, თაზიშვილი, მელიქიშვილი, მეტრეველი, შანშიაშვილი, დოღაძე, შარაშიძე, ნარი და სხვ.

დასაწყისი საღამოს 8 საათზე.

ადმინისტრატორი ი. ქიაბერაშვილი. 1—2 რეჟისორი შ. შარაშიძე.

სამკურნალო

სპეციალისტ სამხედრო ექიმებისა გარედან მოსიარულე ავადმყოფთათვის. ანქის დიდი ქუჩა, N 3. ალექსანდრესს, ბაღის მაზლობლად, ტელეფონი N 4[illegible]

ფასი რჩევისათვის 50 კაპ.

ავადმყოფთა მიღება $9^1/_2$-დან 5 ს.-დე.

ი. მ. ახპიხოვი. ცხვირ., ყელ. და ყურისა. ყოველ-დღე 1—2 საათამდე.

გნუკოვი—ქირურგ. ყოველდღე 12-1 ს.

დ. გრეიცი—თვალისა, ყოველ დღე 1—2 ს.-მდე.

მონხე—ბავშვთა, შინაგ. ავადმყ. ყოველ დღე, გარდა კვირა უქმისა $1^1/_2$—3 სათ

ნოვიცვი—ბებია ქალებ., ყოველ დღე 1—2 ს.

კალამკაროვი—ქალის ავად. ყოველ დღე, გარდა ხუთშაბათისა, 12—1 ს.

უკლაბდნიკოვი—შინაგ. ავად. ყოველ-დღე 4—5 საათ.

რიდელი—შინაგ. ავად. და ბავშვ. ყოველ დღე, გარდა ხუთშ. და კვირისა 12—1 საათ.

თეთრაძე—სიფ., ვენერ., კან. ყოველ-დღე 1—3 საათ.

ჩუდნოვსკი ი. ნერვ., სულ., ელექტრო-ტერაპია, ყოველ დღე გარდა კვირა-უქმისა $11^1/_2$—$12^1/_2$ საათ.

რუდენკო—შინაგ. და ბავშვ. ხუთშაბ. და კვირაობით 3—4 ს.

ვეხელოვო-ზოროვი ნ. ნ.—ქირურგ. ავად. ყოველ დღე 2—3 საათ.

ოსხელიანისა—ქალ. ავად., ორშაბათ. ოთხშ., პარასკ., კვირა 11—12 საათ.

ლიმონი—კბილის ავად. ყოველ დღე 9—11 საათამდე.

დ. ა. მხიტარიანცი—სიფ., ვენერ., დილის 9 საათ. 10 ნახევარ ს. ყ.-დღე.

ყალამქაროვი—ნერ., ელექტრო-ტერაპ., ყოველდღე 2—3 საათ.

წამლობა „606"-ით.

კონსულტაცია, მასსაჟი, ყვავილის აცრა, ოპერაცია, ანალიზი, ჰიპნოზი, ძიძების და მოსამსახურეთა გასინჯვა შეთანხმებით. სიფილისის (ათაშანგის) გამოკვლევა სისხლში პროფ. ვასსერმანის შრატით. (100—ნ.—49)

ექიმი ქ. ქუთაისში **თ. ტუღუშლაშვილი**

იღებს შინაგან და სპეციალურად ვენერიულ, საშარდე და სასქესო აგებულობათა სიფილისის და კანის სნეულებით ავადმყოფთ. 9—12 ს. 6—8 საღ., ტფილისის ქ. გურამიშვილის სახლი, (50—15—17

ექიმი შ. ა. მიქელაძე

იღებს შინაგან და ბავშვთა სნეულებიანი ავადმყოფთ ყოველ დღე; საღამოს 5 ნახ.—6 ნახ. საათამდის გაზეთის ქ. ტელეფონი N 816.

ექიმი რ. დ. მაჭავარიანი

იღებს ავადმყოფთ ყოველ დღე დილით 8—11 საათამდე და საღამოს 6—8 საათამდე ბაკინოვის ქუჩა N 7. თ.—180—78

ელექტრონისა და რენტგენის

სამკურნალო

მიხეილ ბედევანიშვილისა

იღებს ავადმყოფებს კვირაობით მხოლოდ საღამოს 6—7 საათამდე დილით 12—1 ს., საღ. 6—7 ს., გაშინჯვა და გადაღება რენტგენის სხივებით.

ვერა, ყორღანოვის ქ. N 20. (0—ნ.—38)

ექიმი ჯაფარიძე ქ. ქუთაისში

უყვანს ყურის, ყელის, ცხვირის, ბავშვებისა და შინაგანის სნეულებით ავადმყოფებს ყოველ დღე. ტფილისის ქუჩა, სახ[illegible]

ექიმი ა. ნ. დიასამიძე

კანისა და ვენერიულ ავადმყოფებს იღებს ყოველ დღე დილით 2—1 ს. საღამ. 6—7 ს. ხუთშაბათობით მხოლოდ დილით 8—9 ს. კვირაობით ავადმყოფებს არ იღებს. მუხრანის ქ. N 4, სახლი გაბაშვილისა. (უ)

ქ. ქუთაისში

ქირურგიული და დედათა სნეულების

სააავადმყოფო

სამშობიარო განყოფილებით ექიმის

ივ. ბოკერიასი

გიმნაზიის ქუჩა, თეატრის პირდაპირ.

იქვე წამლობენ სიფილის პროფესორ ერლიხის ახალი საშუალებით „606". (30—405—31)

ტფილისი, 5 თებერვალი

კავკასიის უნივერსიტეტი. კავკასიის უნივერსიტეტის საკითხი საჭირ-ბოროტო საკითხია. რამდენი ხანია ადგილობრივი საზოგადოებრივი დაწესებულებანი და პრესსა ჰლაპარაკობენ უნივერსიტეტის დაარსების საჭიროებაზე. კავკასია ერთი უდიდესი კუთხეა რუსეთის იმპერიისა, ამასთანავე ისეთი კუთხე, რომელიც განსაკუთრებით საჭიროებს უმაღლეს ცოდნის გამავრცელებელ დაწესებულებას. დიდი ხანია ეს შეიგნო ადგილობრივმა მცხოვრებლებმა, ბევრჯელ შუამდგომლობაც აღძრეს უმაღლეს მთავრობის წინაშე, მაგრამ ეს შუამდგომლობა ყოველთვის უყურადღებოდ რჩებოდა ხოლმე. მთავრობა აფერხებდა ამ საქმეს, შეუძლებლად მიაჩნდა უნივერსიტეტის დაარსება კავკასიაში. ბოლოს მთავრობამ პრინციპიალური დასტური დართო, მაგრამ კატეგორიულად განაცხადა, ხაზინა ერთის კაპეიკითაც ვერ დაეხმარება მომავალს უნივერსიტეტსაო. რაკი ადგილობრივს მკვიდრთ ხაზინის დახმარების იმედი გადაუწყდათ, თვით შეუდგნენ უნივერსიტეტისთვის საჭირო თანხის გამოძებნას. შესდგა კომიტეტი, რომელიც ფულის შეგროვებას შეუდგა. ქალაქებმა და სხვა დაწესებულებებმა ერთ-დროული და მუდმივი დახმარება აღუთქვეს მომავალ უნივერსიტეტს. მიუხედავად იმისა, რომ სურვილი უნივერსიტეტის დაარსებისა ძალიან დიდია, საქმე მაინც ისე არ მიდის, როგორც ეს სასურველია. ეს

განსაკუთრებით იმით უნდა აიხსნას, [illegible]

პეტერბურგიდან დეპეშით გვაუწყებენ, [illegible] ჰუტატმა [illegible]

[illegible] ნუცხადებია, მხოლოდ ადგილობრივ ინიციატივა ამ საკითხის აღძვრაში კავკასიის ნამესტნიკს უნდა ეკუთვნოდესო. რადგან კომისიის მომხსენებელთა და მინისტრს თანხმობა განუცხადებიათ, თქმა არ უნდა, სათათბირო განიხილავს ამ საკითხს იმ დროს, როდესაც საზოგადოდ ხარჯთ-აღრიცხვის განხილვას შეუდგებაო. სათათბიროში კავკასიის უნივერსიტეტს ბევრი მოწინააღმდეგე აღმოუჩნდება, მაგრამ პრინციპიალური თანხმობა მინისტრისა და მომხსენებლებისა მაინც საკმაო გარანტიას იძლევა, რომ ეს საკითხი სათათბიროს უმრავლესობის მიერ მიღებული იქნეს, თუ, რასაკვირველია, წინ წმინდა ფორმალურ ხასიათის დაბრკოლება არ აღემართა. [illegible] კი შეიძლება გადაიქცეს ის გარემოება, რომ კავკასიის ნამესტნიკი თავის დროზე არ წარადგენს სათანადო საკანონმდებლო წინადადებას. ამიტომ აუცილებლად საჭიროა, რომ ქალაქის თვითმმართველობამ ერთის მხრივ და თავად-აზნაურთა წინამძღოლებმა მეორის მხრივ ეხლავე აღძრან შუამდგომლობა ნამესტნიკის წინაშე. ამ საქმის დაგვიანება ყოვლად შეუძლებელია. თუ სათათბიროს ნამესტნიკის აზრიც ეცოდინება, მაშინ ეს ფორმალური დაბრკოლებაც ძლეული იქნება. ეს საკითხი იმდენად დიდ მნიშვნელოვანია, რომ პრესამ აუცილებლად უნდა გამოსთქვას თავისი აზრი.

ადგილობრივ საზოგადოებრივ დაწესებულებათა გამჭრიახობაზედაცაა დამოკიდებული ის, თუ რანაირს მიმართულებას მიიღებს კავკასიის უნივერსიტეტის საკითხი სახელმწიფო სათათბიროში.

ნარკვევი

(ჟურნალ-გაზეთებიდან)

სახელმწიფო საბჭოში ცხარე კამათია დასავლეთ ექვს გუბერნიაში ერობის შემოღების თაობაზე. მთავრობის მიერ შემუშავებულ კანონ-პროექტის წინააღმდეგ სახელმწიფო საბჭოც კი ილაშქრებს.

ცნობილი ავტორი 17 ოქტომბრის მანიფესტისა გრაფი ვიტტე თავისებურის ენა მახვილობით და გამჭრიახობით არჩევს ამ კანონ-პროექტს.

„ასეთს ანტი-სახელმწიფოებრივი და ანტი-რუსული აზრი წარმოშობა, რო-

[illegible]

მხოლოდ 600 მილიონის ქონება ეკუთვნით. სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, რუსობა გაცილებით სჭარბობს.

თუ მათთვის უპირატესობის მინიჭება ჰსურთ, რა ძნელი საქმეა? უეჭველად შეიძლება რუსები პოლონელებს უფლებაში გაუთანასწოროთ და მიზანი მიხწეული იქნება.

ერობის სამართველოში ან მთელს მოსახლეობას მიანიჭეთ მონაწილეობის უფლება, ან პირდაპირ აღიარეთ, რომ ეს კანონი ნაადრევია და ისევ 1903 წ. ადგილობრივ თვითმმართველობაზე დებულებაზე დაემყარენით..

პოლონელთა ეროვნული კურია ეს არა-რუსთა კურიაა, რომელსაც შეუძლიან თავისი ინტერესები იქონიოს, რომლებიც რუსეთის სახელმწიფოებრივ [illegible] ბოდეს; მათ უფლება აქვთ თავისი წარმომადგენელი აირჩიონ, რომელიც რუსეთის ინტერესებს ვერ გამოესარჩლებიან...

მაგრამ რუსეთის მთლიანი იმპერია ავსტრია-უნგრეთი არაა და არც დასავლეთი მხარე—ბოსნია-ჰერცოგოვინია, სადაც ა ეთი კურიებია მიღებული..."

ამის გამო „რეჩი" სწერს, ასეთი საბუთები ჩვენს პრემიერს (სტოლიპინს) მეხად დაეცა თავზე და პასუხის გაცემაც მეტად გაუძნელაო. თუ სახელმწიფო „ნაციონალისტურია" რასაც სტოლიპინი ამტკიცებს, მაშინ ვიტტეს დასკვნასაც გზას ვერ აუხვევთ: ყოველგვარი ეროვნული კურია—რუსეთის სახელმწიფოებრიობის მოსისხლე მტერთა კურიაა. სულ სხვაა, როდესაც ქვეყანა „ეროვნებათა" სახელმწიფოდ უნდა იყოს. მაშინ სამართლიანად მოწესრიგებული, მცხოვრებთა რიცხვის მიხედვით პროპორციონალურად შემდგარი კურია, უმცირესობის ინტერესებსაც ზედმიწევნით ანგარიშს უწევსო. თუმცა ვიტტეს რომ კარგად სცოდნოდა ავსტრია-უნგრეთის უკანასკნელი საარჩევნო რეფორმა (1907 წ.), ისიც ეცოდინებოდა, რომ ავსტრიაში საარჩევნო უფლება პროპორციონალურ ეროვნულ წარმომადგენლობაზეა დამყარებული.

მართალს ამბობენ ამ პროექტზე ისინიც, ვინც ამტკიცებს, იგი ეროვნულ შუღლს გამოიწვევსო, მაგრამ გრაფი ვიტტეც მართალია.

ასეთ დასკვნას აძლევს „რეჩი".

სათათბიროს ქრონიკა

სახელმწიფოს თავის-დაცვის კომისიამ **მოიწონა კანონ-პროექტი** 1911 წლისთვის გადადებულ ხარჯებისა სამხედრო სამინისტროს საიდუმლო საჭიროებისთვის ეს ხარჯები ექვსას ათას მანეთს უდრის. (პ. ს.)

—

საერობო თვით-მმართველობანი ხელ-ახლად აფასებენ უძრავ ქონებას. საფინანსო კომისიამ მოიწონა კანონ-პროექტი, რომელიც დანიშნულება იმაში მდგომარეობს, რომ ეს მუშაობა დააჩქაროს. საფინანსო კომისიამ მოიწონა აგრეთვე ის ზომები, რომლებიც მიღებულია საერობო და საერთო საიმპერიო გადასახადების გათანასწორებისთვის იმ ადგილებში, სადაც ეხლა აპირებენ ერობის შემოღებას. (პ. ს.)

—

საფინანსო კომისია იკვლევს კანონ-პროექტს ახალ ნავთ-სადგურებისთვის საჭირო თანხის გამოძებნის შესახებ. კომისიის აზრით შესაძლებელია სავაჭრო გადასახადებიდან შემოსული თანხის ორი მეხუთედის საშუალებით სესხის აღება სახელმწიფოსაგან. ამ სესხით შეიძლება დაიწყოს ახალ ნავთ-სადგურების

აშენება. ეს სესხი საერთოდ ორას მილიონს არ უნდა აღემატებოდეს. (პ. ს.)

სახელმწიფოს თავის დაცვის კომისიამ შესაძლებლად დაინახა 1913 წლის პირველ იანვრამდე გაუგრძელდეთ დამატებითი ჯამაგირი ვარშავისა და კავკასიის ოლქების იმ აფიცრებს, რომელნიც სახაზინო სადგომებში არა სცხოვრობენ. (პ. ს.)

---

29 იანვარს მოხდა მინისტრთა საბჭოს კრება, რომელზედაც, სხვათა შორის, განხილულ იქმნა საკანონმდებლო წინადადება სახელმწიფო სათათბიროს 40 წევრისა. ეს დეპუტატები სთხოულობენ, რომ ქალაქ პეტერბურგში საქალაქო არჩევნები საყოველთაო საარჩევნო სისტემით მოხდეს. ადგილობრივ მეურნეობის უმთავრეს მმართველობას ეს წინადადება განუხილავს და შეუძლებლად მიუჩნევია მისი მიღება, რადგანაც 1) შვიდის წლის წინად გამოცემულ დებულების ძალით უკვე ერთი ნაბიჯი გადიდგა წინ პეტერბურგის თვითმმართველობის გადემოკრატებისკენ. ქალაქის ამომრჩევლებად, ამ წესების ძალით, ითვლებიან არამც თუ მარტო სახლის პატრონები და ვაჭრები, არამედ სახლის დამქირავებლებიც, 2) საჭირო ცვლილებები პეტერბურგის საარჩევნო წესებში მოხდება მაშინ, როდესაც საზოგადოდ იქმნება განხილული იმპერიის ყველა ქალაქების მდგომარეობა და საარჩევნო სისტემაც ყველა ქალაქებისთვის ერთნაირად შეიცვლება.

მინისტრთა საბჭომ უმთავრეს მმართველობის დასკვნა მოისმინა, დაადასტურა იგი და აღიარა, რომ სახელმწიფო სათათბიროს 40 დეპუტატის საკანონმდებლო წინადადების მიღება ყოვლად შეუძლებელია.

---

29 იანვარს [illegible] სხდომაზე, როდესაც, სხვათა შორის, კავკასიის უნივერსიტეტის შესახებაც აღძრა საკითხი დეპუტატმა შინგარიოვმა, ბერეზოვსკიმ ჰკითხა სახალხო განათლების მინისტრს, საუნივერსიტეტო წესდება უკან რად წაიღეთო. მინისტრი კასო შეეკითხა საბიუჯეტო კომისიის თავმჯდომარეს, მაქვს თუ არა ნება ამ შეკითხვაზე პასუხი არ მოგცეთო. როდესაც თავმჯდომარესაგან გაიგო, რომ ამის უფლება აქვს, პასუხის გაცემაზე უარი სთქვა. ამავე სხდომაზე განხილულ იქმნა საკითხი სამოსწავლო ინსტიტუტთა და სემინარიების გამრავლების შესახებ. მინისტრმა სთქვა, ჩვენც სიამოვნებით მივეგებებით ამ განზრახვას და შევიმუშავებთ სათანადო პროექტსაო.

დეპეშები

(პეტერბ. ცნობათა სააგენტოსაგან)

საზღვარ-გარედ.

4 თებერვალი

სტამბოლი. განათლებისა და ვაჭრობა-მრეწველობის მინისტრნი სამსახურიდან გადადგნენ. მთელ კაბინეტის გადაცვლას ელიან. ხმები დადის, ადანში სომხებს ჰჟლეტენო. ბულგარეთის ელჩმა ვიზირთან და ფინანსთა მინისტრთან ოსმალეთ-ბულგარიის სავაჭრო ხელშეკრულობაზე ითათბირა. იმედოვნებენ, მოლაპარაკება განახლდებაო.

ლონდონი. საზოგადოებათა პალატა. ასკვითმა განაცხადა, ირლანდიის საკითხი მხოლოდ ირლანდიაში პარლამენტის დაარსებითა და პასუხისმგებელ მმართველობით თუ გადაწყდებაო, თუმცა საიმპერიო პარლამენტის უფროსობა კვლავ უნდა დარჩესო. საპასუხო ადრესი მიიღეს. ოპოზიციის შესწორებანი 326 ხმით 213 წინააღმდეგ უარჰყვეს.

ლისაბონი. სამხედრო მინისტრი გუარდის ყაზარმაში მივიდა. მისადამ დარბაზის იატაკი ჩაინგრა და 150 კაცი დაშავდა, ზოგიერთი მეტად მძიმედ.

ბერლინი. რუსეთის შემსწავლელ საზოგადოებაში პოზნანელმა პროფესორმა გირტცმა რუსეთზე მოხსენება წაიკითხა და აღნიშნა, რუსეთის ცხოვრება წესიერ კალაპოტში ჩადგა, რაც მესამე სათათბიროს მოღვაწეობას უნდა მიეწეროსო. მომხსენებლის აზრით, რუსეთი ძალღონეს იკრებს, რისთვისაც ამ გარდამავალ ხანაში გარეშე მშვიდობიანობა სჭირდებაო.

რომი. პაპის ჯანმრთელობა გამოკეთდა. ციებმა გაუარა. ექიმებმა მოსვენება ურჩიეს, რის გამოც მომავალ კვირამდე არავის მიიღებს.

ბერლინი. ვიცე-კანცლერმა დელ-[illegible] ზას-ლორენის კომისიას განუცხადა, სანამ თქვენს დადგენილებაზე მთავრობა თავის აზრს არ გამოსთქვამს, მუშაობა შეაჩერეთო.

პორტო. კათოლიკეთა კრების შემდეგ დიდი არეულობა მოჰხდა. დემონსტრანტებმა კრების დარბაზის წინ გამოიარეს და ფანჯრები ჩალეწეს. რამდენჯერმე რევოლვერი დასცალეს. პოლიციამ ბრბო ვერ დააშვიდა. გუბერნატორი სამსახურიდან გადადგა.

პარიზი. სახალხო უნივერსიტეტში დუმესმა რუსეთ-საფრანგეთის კავშირზე მოხსენება წაიკითხა და საფრანგეთისათვის მისი პოლიტიკური მნიშვნელობა აღნიშნა. მოხსენებამ ცხარე კამათი გამოიწვია.

სტამბოლი. ხალაჯიანის სამსახურიდან გადადგომა დაადასტურეს. აქ, ანატოლიასა და შავ ზღვაზე საშინელი ქარიშხალია. პროვინციებში დიდი თოვლი მოსულა. ხალხი უკიდურეს გაჭირვებას განიცდის, ბევრი გაყინულა. მგლის ხროვა მოსახლეობას უშიშრად ეტანება.

რომი. გაზეთები დუნაი ადრიატიკის გზის მნიშვნელობაზე მსჯელობენ. „ტრიბუნა“ სწერს: იტალია რომ სერბიისა და სხვა ბალკანეთის სახელმწიფოებს ესარჩლება ამით ნაციონალურ საქმეს ემსახურებაო. იტალიასა და სერბიას შორის არავითარი შუღლი არ სუფევსო. პირიქით ერთნაირ ეკონომიურ ინტერესებით არიან გამსჭვალულნიო. ოფიციალური „მესსაჯიერო“ სწერს: ბალკანეთში ავსტრიის გაბატონებას სერბია დიდად აფერხებსო.

სტამბოლი. არაბებმა ქალაქებზე (?) იერიში მიიტანეს, მაგრამ ვერ გაიმარჯვეს. ეგვიპტის პრესა არაბეთის ქალიფატის აღდგენის მომხრეა.

ბერლინი. რეიხტაგმა ზღვათა სამინისტროს ხარჯ-აღრიცხვა მიიღო.

ლისაბონი. გუარდში იატაკის ჩანგრევის დროს სამხედრო მინისტრი უვნებლად გადარჩა.

ტრიესტი. მთავრობის მოხელეები ჯამაგირის მომატებას თხოულობენ, უმთავრესად ტელეფონის, ტელეგრამის, ნავთ-სადგურისა და საბაჟო დაწესებულებათა სამმართველოში.

ბერლინი. სერბიის მეფემ ავსტრიასთან სავაჭრო ხელ-შეკრულობის ღადებისათვის გრაფ ერენტალი, ბინერტი, ვაისკირხნერი, იერონიმი და სერენი თეთრის არწივის დიდი ჯვრებით დააჯილდოვა.

სტამბოლი. ხალილ-ბეი შინაგან საქმეთა მინისტრად დაინიშნა.

პარიზი. პეტერბურგში ფრანგულ [illegible] დუმერმა ნადიმი გამართა და მოიწვია ბრიანი, პიშონი, იზვოლსკი, აკადემიკოსები, რექტორები და უმაღლეს სასწავლებელთა დირექტორები. საუზმის დროს დუმერმა სთქვა: ინსტიტუტს ზნეობრივსა და ნივთიერ დახმარებას აქ დამსწრე საზოგადოება აღმოუჩენსო. ინსტიტუტის შესანახად პირველ წელს 60,000 ფრანკი დასჭირდება და საჭირო თანხა უკვე შემოსწირესო. იზვოლსკიმ საპასუხო სიტყვაში აღნიშნა ფრანგულ ინსტიტუტის განსაკუთრებული მნიშვნელობა, საფრანგეთ-რუსეთის კავშირის განმტკიცებაში.

სტამბოლი. სომხეთა პატრიარქის ჰანამდებობის დროებით აღმასრულებლად არქი-ეპისკოპოზი მონგუნი აირჩიეს. პატრიარქს გაზაფხულზე აირჩევენ.

რუსეთი

პეტერბურგი-თფილისადურ მაწყებოლა შეკანში მეთაფ რუსეთის ეცას, ჩინეთის მთავრობის გადასაცემად:

უკანასკნელ დროს წარმოებულმა მოლაპარაკებამ დაარწმუნა საიმპერატორო მთავრობა, რომ ჩინეთის მთავრობა 1881 წელს დადებულ სავაჭრო ხელ-შეკრულებას ანგარიშს არ უწევს; ზოგს მათგანს ზურგს აქცევს, როგორც მთავრობა, ისე მისნი მოხელენი, ზოგს კი ხელ-შეკრულობის აზრით შესაფერად არა ჰმართავს. საიმპერატორო მთავრობა იმ აზრს დაადგა, რომ რუსეთსა და ჩინეთს შორის ძველთაგანვე არსებული მეგობრული განწყობილების გაგრძელება შეუძლებელი-ღა ხდება, ჩინეთის მთავრობის მიერ 1881 წ. სავაჭრო ხელშეკრულობის დარღვევით საზრუნავად გახდომია ამაზე ფიქრი; ამის გამო საიმპერატორო მთავრობას საჭიროდ მიაჩნია ჩინეთის მთავრობას შემდეგ კითხვებზე პასუხი და თანხმობა მოსთხოვოს: ა) არც 1881 წლის ხელ-შეკრულება, არც რომელიმე სხვა საერთაშორისო აქტი რუსეთის მთავრობას არ უზღუდავს ჩინეთის საზღვარზე შემოტანილ-გატანილ საქონელზე უფლებული ბაჟი დააწესოს, საზღვრის გასწვრივ 50 ვერსის მანძილის გამოკლებით; ხოლო აღნიშნულ მანძილის სიგანეზე რუსეთ-ჩინეთის ხმელეთის საზღვრებზე ურთი-ერთ შორის უფლება იქვთ საქონლის უბაჟოდ შეტან-გამოტანისა, როგორც ქირნახულისა, ისე სამრეწველო ნაწარმოებთა; ბ) ჩინეთის საზღვარზე რუსეთის ქვეშევრდომნი ადმინისტრატიულ—სასამართლოს უფლებით თავისუფლად სარგებლობენ ფორგლის განუსაზღვრელად, მაშასადამე ადმინისტრატიულისა და სასამართლოს საქმეებში მხოლოდ რუსეთის იურისდიქციას ექვემდებარებიან; ამის-და მიუხედავად ყველა სამოქალაქო საჩივარი, სადაც მომჩივნებად რუსეთისა და ჩინეთის ქვეშევრდომნი არიან, რუს-ჩინელ მოსამართლეთა მიერ შემდგარი სამჯავრო იხილავს, გ) მონგოლიისა და ჩინეთის კედლის გასწვრივ მოსახლეთა მიდამოებში, რომელიც ჩინეთის მთავრობის ორსავ მხარეს მდებარეობს, რუსეთის ქვეშევრდომთ მიმოსვლის სრული თავისუფლება აქვთ, აგრეთვე დასახლებისა, ყოველგვარ საქონლის უბაჟოდ შეზიდვისა, პირდაპირ თუ არა-პირდაპირ ხარჯის გადაუხდელად: ისინი მონოპოლიებითა და სხვაგვარ აკრძალვა ზომებით არ უნდა შევიწროვოთ. დ) არსებულ საელჩოთა გარდა, რუსეთის მთავრობას უფლება აქვს ელჩები დააწესოს კოდოსა, სამსა და გუჩენში. თუმცა ამ უფლებით სარგებლობა ჩინეთის მთავრობამ უნდა დაადასტუროს, მაგრამ აღნიშნულ ოლქებში რუსთა და ჩინელ სოვდაგართა შორის ათასი სადაო საქმე ასტყდა, რაც საკმაო საბუთია, რომ ამ ჩვენის უფლებით ვისარგებლოთ. ე). რუსეთის ელჩი ჩინეთის მთავრობამ ოფიციალურად პირად უნდა მიიჩნიოს, ჩინეთის ოლქის ფარგლებში და სადაო საქმეებში მათთან ერთად მუშაობას არ უნდა მოერიდნენ რუსეთ-ჩინეთს ქვეშევრდომთ სადაო საქმის გარჩევის დროს. ვ) მონღოლიისა და ჩინეთის კედლის მიდამო ოლქებში, სადაც რუსეთის მთავრობის საელჩოთა დაწესების უფლება აქვს, ესე იგი, კოდოსა ჩუგუჩაკსა, ურგსა, ულიასუტაისა, კაშგარსა, ურუმჩასა, კობდოსა, ხამისა, გუჩენსა და კალგანში, რუსეთის ქვეშევრდომთ მიწის სყიდვისა და შენობათა აგების უფლება აქვთ. საიმპერატორო მთავრობას თავის მოვალეობად მიაჩნია ჩინეთის მთავრობა გააფრთხილოს, რომ თუ აღნიშნული ექვსი მუხლი, ან რომელიმე მათგანი მან სავალდებულოდ არ ჩასთვალა, ეს დამადასტურებელი იქნება, რომ ჩინეთს ჩვენთან კეთილ-მეზობლურ განწყობილების განგრძობა არა ჰსურს, რასაც ხელშეკრულება მოითხოვს. ამ შემთხვევაში საიმპერატორო მთავრობა ჩინეთის მიერ შელახულ უფლებათა აღსადგენად მოქმედების თავისუფლებას იტოვებს და ისე მოიქცევა, როგორც საჭიროდ მიიჩნევს.

პეტერბურგი. ვაჭრობა-მრეწველობის სამინისტროში ლიტვინოვ-ფალიანსკის თავმჯდომარეობით ფაბრიკა ქარხნებისა და სამრეწველო [illegible] გამჯანსაღებაზე თათბირობენ.

ცარიცინი. ლიოდორმა ეპისკოპოზ გერმოგენისაგან დეპეშა მიიღო და მაშინათვე მატარებლით სერდობსკში გაემგზავრა, სადგურის ბაქანზე ილიოდორმა სიტყვა წარმოსთქვა და დაჰპირდა—სამის დღის შემდეგ დავბრუნდებიო.

პეტერბურგი. სწავლა-განათლების მინისტერმა უნივერსიტეტებს წინადადება მისცა, თვალ-ყური ადევნეთ რომ სტუდენტები უნივერსიტეტში დაკანონებულ ვადის მეტი არა რჩებოდნენო. საექიმო ფაკულტეტზე 7 ნახევარ წელიწადი, დანარჩენზე—6 ნახევარი წ.

პეტერბურგი. შ[illegible]სიამ დაადგინა შინაგან საქმეთა მინისტრს შეეკითხოს: ამურის მხარეში მესაქონლეების ხუნხუზებისაგან დასაცავად ზომები რად არ იყო მიღებულიო.

შ ა მ ი

ვლადივოსტოკი. დღე-ღამეში 8 კაცი გარდაიცვალა.

პეტერბურგი. საექიმო კომისიის უმთავრესი ინსპექტორი შინაგან საქმეთა მინისტრს ატყობინებს: ქალაქი ფუძიადანი დავათვალიერე, სენი კლებულობს. დაოტაის ვსთხოვე ექიმთა რიცხვს მოუმატოს, მაგრამ უარი მივიღე. დაოტაიმ დამარწმუნა, მდინარე სუნგარიდან გვამები ამოვალებინეთ და დავსწვითო. სოფლების შორის მიმოსვლა შეწყვეტილიაო.

ბუტურლინის საქმე

სხდომა ნაფიც-დამცველის, კარაჩევსკის სიტყვით დაიწყო.

კარაჩევსკი. ბუტურლინის ქვრივს სიტყვა მივეცი, რომ ლასსის ბრალდებას მხოლოდ მაშინ შევუდგებოდი, როდესაც მისი დანაშაულობა სასამართლოში ცხადი იქნებოდა. სამძებროს გამოძიების დროს იმ გვარი შემთხვევები იყო, როდესაც შეიძლებოდა თამამად გვეთქვა: „კმარა“, ისეთი აშკარა იყო ლასსის სიმტყუნე. ამის გარდა ლასსის გასამტყუნებლად ექსპერტთა დასკვნა და თვით პანჩენკოს „აღსარებაც“ საკმარისია. ლასსის ბოროტ-განზრახვა პეტერბურგის „ფრენის დღეებში“ უნდა მომხდარიყო, როდესაც ლასსი, პანჩენკო და განსვენებული დროს ერთად ატარებდნენ. ლასსი სდუმდა, და მხოლოდ მეშვიდე დღეს ალაპარაკდა; მაგრამ ჭეშმარიტება თავისთავად ჰლაპარაკებს? როდესაც ლასსის შეეკითხნენ: ბუტურლინის ავადმყოფობაზე პანჩენკოსთვის ხომ არაფერი არ გამოგიკითხავსო, მან მტკიცე უარი განაცხადა; მაგრამ ლასსის კაცის სიტყვები შეეძლო განემეორებინა: „განა ჩემი ძმის დარაჯი ვარო?“ ლასსის საქმეები მეტის-მეტად აწეწილ-დაწეწილი ჰქონდა. ქალბ. ბუტურლინისათვის შეეძლო ლასსის თავისი ნამდვილი მდგომარეობა გაეზიარებინა, მაგრამ მოატყუა და აურაცხელ ფულს დაჰპირდა, რის ასრულებაც არ შეეძლო, ამიტომ ბოროტების ჩადენა გაჰბედა. მისი დამცველნი ყოველგვარ საშუალებას მიჰმართავენ, რომ გამოძიების დროს ზოგიერთ მოწმეების ჩვენება ლასსის სასარგებლოდ გამოიყენონ, მაგრამ ეს ანგარიშში მისაღები არაა. დოსტოევსკის რასკოლნიკოვმაც ცრუ ღვთიები იცოდა და საზოგადოებაში მიღებული კაცი იყო... რაც შეეხება ბობროვისა და პეტროპავლოვსკის ჩვენებას, უნდა ვთქვათ, რომ მათი ჩვენება სხვა მოწმეებმა და საბუთის ქაღალდებმაც დაადასტურეს. 9 მაისს ლასსისა და პანჩენკოს შეხვედრა დიალაც საყურა.

პირველი ნაბიჯი გლეხთა განთავისუფლებისა ალექსანდრე II დროს

II

როგორც წინა წერილში ვსთქვით, ლიტვის თავად-აზნაურთა შუამდგომლობის საპასუხოდ გენერალ-გუბერნატორის ნაზიმოვის სახელზე უმაღლესი რესკრიპტი გაიცა. მოგვყავს უმთავრესი დებულებანი ამ რესკრიპტისა:

1) ეხლავე დაარსდეს კოვნისა, ვილნოსა და გროდნის გუბერნიებში თითო მოსამზადებელი კომიტეტი, შემდეგ კი სამივე გუბერნიისათვის ერთი საერთო კომისსია ქ. ვილნოში.

2) თვითეული საგუბერნიო კომიტეტი უნდა სწარმოებდეს თავად-აზნაურთა წინამძღოლის თავმჯდომარეობით და შესდგებოდეს შემდეგ წევრთაგან: ა) თვითეულ გუბერნიაში ყოველ მაზრიდან არჩეულ ორორი წევრისა და ბ) გუბერნიის უმფროსისაგან დანიშნულ ორ გამოცდილ მემამულეთაგან.

3) საერთო კომისსია კი შესდგეს: ა) თვითეულ საგუბერნიო კომიტეტისაგან ამორჩეულ ორი წევრისა, ბ) ერთი, თქვენ მიერ დანიშნულ გამოცდილ მემამულისა და გ) ერთი შინაგან საქმეთა სამინისტროს წევრისაგან. კომისსიის თავმჯდომარედ დანიშვნა გევალებათ თქვენ ადგილობრივ თავად-აზნაურთაგან კომისსიის ერთ-ერთი წევრისა. საგუბერნიო კომიტეტი ვალდებულია შეუდგეს საბატონო გლეხთა მოწყობისა და მათი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად დაწვრილებით პროექტების შედგენას, შემდეგი უმთავრეს დებულებათა მიხედვით: 1) მებატონეთ უფლებაში რჩება მთელი მიწა, ხოლო გლეხებს კი რჩებათ სამოსახლო (усадебное осѣдлость), რომელსაც იგინი დანიშნულ ვადაში გამოსყიდვით იქნენ საკუთრებად. გარდა ამისა გლეხთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად და მათი ვალდებულებათა მთავრობისა და მემამულეთა წინაშე პირნათლად აღსრულებისათვის, მიეცეს გლეხებს ადგილობრივ პირობების მიხედვით საჭირო მიწა, რისთვისაც გლეხნი ვალდებულნი არიან იხადონ ლალა. 2) გლეხები უნდა დაყოფილ იქმნენ სასოფლო საზოგადოებათ; „ვოტჩინის“ პოლიცია კი მებატონეთ ხელში რჩება, და მომავალ გლეხთა და მებატონეთა ურთიერთ შეთანხმების დროს უნდა უზრუნველ იქმნეს მათ მიერ სახელმწიფო, საერობო და სხვა გადასახადთა თავის დროზე გადახდა.

ამ დებულებათა განვითარება და მათი ადგილობრივ პირობებთან შესაბამება ზემოხსენებულ სამ გუბერნიაში, ვალად ედება საგუბერნიო კომიტეტებს. შინაგან საქმეთა მინისტრი შეგატყობინებთ თქვენ თავის მოსაზრებათ, რომლითაც საგუბერნიო კომიტეტებს შეეძლებათ იხელმძღვანელონ თავისი მუშაობის დროს.

როდესაც საგუბერნიო კომიტეტები თავიანთი შრომას დაამთავრებენ, ვალდებულნი არიან წარადგინონ თავისი მოსაზრებანი საერთო კომისსიაში. საგუბერნიო კომიტეტთა მოსაზრების განხილვისა და ზემოთ მოყვანილ დებულებათა სახელმძღვანელობაში მიღების შემდეგ, კომისსია ვალდებულია, გამოსთქვას თავისი უკანასკნელი გადაწყვეტილება გლეხთა განთავისუფლების შესახებ და შესაფერი პროექტიც შეადგინოს სამივე გუბერნიისათვის საერთო დებულებისა.

შემდეგ ხელმწიფე მიანდობს რა გენერალ-გუბერნატორ ნაზიმოვს, თვალ ყური ადევნოს კომიტეტებისა და შემდეგ კომისიების მუშაობას, წინადადებას აძლევს, საჭირო დარიგება მისცეს მათ, რომ ამით ხელი შეუწყოს მათ-მიერ ამ ძნელი საქმის კეთილად დაბოლოვებას, და საერთო კომისსიის პროექტთან ერთად წარადგინოს შინაგან საქმეთა მინისტრთან თავისი მოსაზრებანიც. მასთან ერთად ალექსანდრე მე-2-ე უბრძანებს ნაზიმოვს:

„თქვენ და მართველნი თქვენდამი რწმუნებულ გუბერნიებისა ვალდებულნი ხართ, სასტიკად თვალყური ადევნოთ, რომ გლეხები მებატონეთა სრულ მორჩილებაში იყვნენ და ყურს არ უგდებდნენ მავნე შთაგონებათა და ცრუ ხმებს“.*)

ამ რესკრიპტის გამოცხადების შემდეგ შინაგან საქმეთა მინისტრმა ლანსკოიმ გენერალ-გუბერნატორს ნაზიმოვს რესკრიპტის განმარტება გაუგზავნა, რომელშიაც სხვათა შორის საგუბერნიო კომიტეტებს მინდობილ სამუშაოს აღსრულებისათვის ექვსი თვის ვადას უნიშნავს, ასეთივე ვადას აძლევს საერთო კომისსიას დღიდან კომიტეტების მოსაზრებათა წარდგენისა. მინისტრის განმარტებიდან მოვიყვანოთ ის მოსაზრებანი, რომელნიც ახალ დებულებათა შემოღების შემდგომ მდგომარეობას ეხება: „1) გაყიდვა, ჩუქება და გლეხის გაგდება უმიწოდ, აგრეთვე მათი სურვილის წინააღმდეგ სხვა მამულებში გადასახლება უნდა სრულიად მოისპოს, თავის მხრივ გლეხებს ეკრძალებათ მათი საბოლოოდ თავისუფალ მდგომარეობაში გადასვლამდის იმ მამულის მებატონეს ნება-დაურთველად დატოვება, რომელზედაც იგინი სცხოვრობდნენ. 2) გლეხთა შინაყმათ გარდაქმნა უნდა შესწყდეს და მასთან ერთად ზომები უნდა იქმნეს მიღებული შინაყმათა რიცხვის თან და თანობით შემცირებისა და ბოლოს კი სრულიად მოსპობისა, მათი ან მიწის მესაკუთრე გლეხებათ გადაქცევით და ან მებატონეს თანხმობით თავისუფალ მდგომარეობაში გადაყვანით. დაწვრილებით განხილვა ამ საქმისა თხოულობს ადგილობრივ განვითარებასა და განხილვას.

3) „გარდამავალ მდგომარეობის“ დროს მებატონეთ უფლება აქვთ სასოფლო საზოგადოების თანხმობით ზარმაცი და ცუდი ყოფა-ქცევის გლეხები „რეკრუტში“ მისცენ, ან მთავრობას გადასცენ სხვა გუბერნიებში გადასასახლებლად, მხოლოდ იმ პირობით კი, რომ ყოველივე ეს ხდებოდეს იმ „პრისუტსტვიათა“ თანხმობით, რომელნიც ახალი დებულების ძალით მაზრებში დაარსებულ იქნებიან.

„შეუცვლელნი და ხელშეუხლებელნი უნდა დარჩნენ მხოლოდ ის უმთავრესი დებულებანი გლეხთა მდგომარეობის მოწყობისა, რომელნიც აღნიშნული არიან უმაღლეს რესკრიპტში. ეს უმთავრესი დებულებანი, ე. ი. მემამულეთა მიწის საკუთრების, ხოლო გლეხთა მკვიდრი ნიადაგისა და ცხოვრებისა და მოვალეობათა აღსრულებისათვის საიმედო საშუალებით უზრუნველყოფის, შეიკავ იმ მკვიდრ საფუძველს (незыблимое основаніе), რომელზედაც უნდა აშენდეს ეს ახლად დაწყებული დიადი საქმე“.*)

რესკრიპტისა და მინისტრის განმარტების დაკვირებული განხილვის შემდეგ შეგვიძლია შემდეგი უმთავრესი დასკვნათ გამოყვანა: არსდება ეგრეთ წოდებული „გარდამავალი დრო“ არა უდიდეს 12 წლისა, რომლის განმავლობაში გლეხებს უფლება არა აქვთ საბატონო მიწის თავ-დანებებისა: გლეხებს ეძლევათ სამოსახლო (усадебная осѣдлость), რომელიც მხოლოდ გამოსყიდვის შემდეგ გადადის მათ საკუთრებად; სამოსახლოს შეადგენს: ქოხი, რომელშიაც გლეხი სცხოვრობს და საეზოვე და საბოსტნე ადგილი. ამის გარდა გლეხთ შეუძლიანთ საბატონო მიწით სარგებლობა, რათ მათ პირნათლად შეასრულონ თავიანთი ვალდებულებანი, როგორც მთავ-

---

*) იხ. Паденіе крѣпостного права въ Россіи Иванюкова გვ. 20—21.

*) იხ. Сробицкій. „крест. дѣло“ ტ. I გვ. —а.

დღებოა. პანჩენკო აღელვებული იყო და ეს ადვილი მისახვედრიცაა: მასში ოდნავ მაინც კვლავ ჰღვივოდა, კაცთ მოყვარეობა. ლასსი კი უტიფრად იქცეოდა და საქმის ბოლომდე მიყვანას სცდილობდა. ლასსი მკვლელი და მომწამვლელია.

კაზარინოვი—ლასსის დამცველი—მესმის ის სამარისებური სიჩუმე, რომელიც დარბაზში ჰსუფევს. პანჩენკოს გასამართლებლად—მოხუცებულობის დაჩაჩანაკება, ქ-ნ მურავიოვის გასამართლებლად—ქალის სისუსტე, მხოლოდ ლასსია ყველაფერში დამნაშავე; მისს დამცველებს ყველაზე უფრო მსჯულდების აკვიატებული დასკვნა აშინებს, რადგანაც ამ განაჩენს თვით საზოგადოება ელის. ბრალდებული კი თქვენს სიბრალულს ვერ იწვევს. ლასსის დანაშაულობის თავი და ბოლო მისი დავალიანებაა, ესე იგი წინდაუხედავად ვალების აღება. მაშასადამე ლასსის დანაშაულობა მხოლოდ კომერციულ მხარეს ეხება და აქედან მკვლელობამდის დიდი მანძილია. ღენერალ ბუტურლინის მოწამლვა ლასსისათვის სარფა არ იყო, აგრეთვე განსვენებულისა, რადგანაც ღენერალს შეეძლო მთელი თავისი ქონება რძლისთვის დაემტკიცებინა. ლასსის რომ მართლაც მემკვიდრეობის ხელში ჩაგდების ინტერესი ჰქონოდა მაშინ მას ერთსა და იმავე დროს მამაც და შვილიც უნდა მოეშორებინა თავიდან. განსვენებულთან ლასსის კარგი დამოკიდებულება ჰქონდა. პანჩენკო მათ შორის შეიჭრა და შანტაჟისტური გეგმა შეადგინა. რაჰგოფმა პანჩენკოს ლასსის დახლართული საქმეების ვითარება აუწყა, „ბნელმა ძალებმა“ კი ბადე გააბეს. პანჩენკოს შეეძლო თავის სასარგებლოდ მოეწამლა. ექვი მეტად უმნიშვნელოა, საექიმო ექსპერტიზა ორჭოფობსო. ფრანგულ ბარათში, რომლის ავტორად ლასსისა, სთვლიან, თვით ბრალმდებლის აზრით, მამის მკვლელობაზეა ლაპარაკი, მაგრამ მამა-კი ცოცხალია. ლასსის დანაშაულობის შესახებ, შეურყეველი საბუთები არაა წამოყენებული, ამისათვის გთხოვთ გაამართლოთ.

კუზმინ-კარავაევი—ლასსის დამცველი—პანჩენკოს გამოტეხვა სასამართლოს საქმის წარმოებიდან უნდა ამოირიცხოს და განსაკუთრებით კი ლასსის საბრალმდებლო ოქმიდან. გადასწყვიტეთ რომ ლასსისაგან უნდა იყოს ბოროტ-განზრახულობა მოფიქრებული, რადგანაც მისთვის იყო მხოლოდ სარფაო, მაგრამ სარფის გამოსარკვევად ობიექტიური კრიტერიუმი არაა. ლასსი მეოცნებე კაცია, წუთიერ გადაწყვეტილებისა და მწრაფი აღსრულებისა. ლასსი ფულის ხარბი სრულებითაც არაა, იგი მხოლოდ ფულის აღებ-მიცემობითაა გატაცებული. ღენერალი ბუტურლინი სიძეს სრულ რწმუნებულობას აძლევს და ახალგაზდა ბუტურლინი ტრაღიკულად რომ არ დაღუპულიყო, ან მემილიარდე შეიქნებოდა და ან იქნებ—სრულიად გაღატაკებულიყო. სასამართლოს წინაშე ყალბ თამასუქებზედაც ითქვა რაღაცეები, მაგრამ ჯერჯერობით არაფერი სჩანს და მერე ეს ერთგვარი ხიდია, რომელიც სასამართლომ ლასსიდან პანჩენკომდე გასდო, მაგრამ უსაძირკვლო ხიდი მალე იშლება. ბუტურლინის ოჯახში ადამიანს მხოლოდ მოგებით უნარით აფასებდნენ. ასევე იყო მურავიოვის ოჯახშიაც. თუმცა მურავიოვის ოჯახში, ამის საზომი უფრო მცირე იყო იქ, კაპეიკობით და მანეთობით ცხოვრობდნენ და მიუწდომელ თანხაზე ოცნებობდნენ. სიტყვის დასასრულს დამცველი ნაფიც-მსაჯულთ სთხოვს, ბრალდებულთა ბედის მშვიდად, გულგრილ დასკვნით გადასწყვიტეთ, რაც აქ ითქვა და საქმეს კი არ ეხებოდა, დაივიწყეთო.

ტრახტერევი—პანჩენკოს დამცველი—პანჩენკომ, ახალგაზდობაში მუყაითი და ნიჭიერი, იმედები არ გაამართლა, ცხოვრება აიძულებდა მას დათმობას, თუმცა განსვენებული ილოვაისკისათვის საწამლავი არ გადაუცია და არც მეაფთიაქეს წინაშე უშანტაჟისტნია. პანჩენკო მრავალ სიკეთეს სჩადიოდა და ნამდვილ კოშტი-სანთელსა ჰგავს. მისგან ყველაფრის გამოქანდაკება შეიძლება. პანჩენკო პატარა ნაკადსა ჰგავს, რომელსაც დიდი მჩქეფარე მდინარე შეერია და თან გაიტაცა. მდინარე—ეს ლასსია, ბოროტების რაინდი, რომლის დანაშაულებანი საშუალო საუკუნის სიმხეცესაც კი დაჩრდილავს. ამ ლასსმა პანჩენკო შეაცდინა, ისიც ისეთ პირობებში, როდესაც პანჩენკო ვერაფრით ისარგებლებდა. რაც შეეხება ექსპერტიზის დასკვნას პანჩენკოს ტვინთხელობაზე, ბრალმდებელმა ბრძანა ზღაპარიაო, მაგრამ მეც მოგახსენებთ, განსვენებულის დიფტერიტულ შრატით მოწამლვაც ზღაპარია.

დასასრულ დამცველი ნაფიც-მსაჯულთ სთხოვს ვინემ პანჩენკოს კატორღას მიუსჯიდეთ პსიხიატრულ ექსპერტიზმის დასკვნას დაუკვირდითო.

ადამოვი—ქ-ნ მურავიოვის დამცველი—სრულებით არ დამტკიცებულა ვითომც ქ-ლ. მურავიოვს პანჩენკოზე გავლენა ჰქონოდეს. პანჩენკოს დანაშაულობაც რომ ჩაედინოს, განა მისი მოყვასი დააბეზღებდა? ჩვენის კანონით არა თუ ცოლის მხრივ ქმრის დაუბეზღებლობა არ ისჯება, არამედ დამალვაც კი. ამიტომ ქ-ნი მურავიოვის, სამი წვრილ შვილების დედას, სამართალში მიცემა უსაფუძვლოა, მით უფრო, რომ პანჩენკოსთან მეგობრულ განწყობილების გამო, ქ-ნ მურავიოვს არ შეეძლიან პანჩენკო არ დაიფაროს.

ბრალმდებლის ამხანაგმა დამცველებს პასუხი გასცა.

შემდეგ მომჩივან ბუტურლინის რწმუნებულებმა ბარტამ და კარაბჩევსკიმ ილაპარაკეს.

ლასსის უკანასკნელი სიტყვა: ლაპარაკი აღარ შემიძლიან, ჩემი ნების ბედი თქვენ ჰკუისა და გონებისათვის მიმინდვია.

პანჩენკოს—აქ უცნობ, ვიღაც პანჩენკოზე კი არაა მსჯელობა, არამედ აქ წყდება საკითხი: შეიძლება რუსის ექიმი იმგვარი ბოროტ მომქმედი იყოს, რომ ავადმყოფი მოსწამლოს. ამაყად და გულ-ახდით მოგახსენებთ: არა, არ შეიძლება! ეს საქმე მხოლოდ ქორებმა და ფანტაზიამ შექმნა პეტროპავლოვსკიმ ან გეროსტრატივით სახელის გათქმა ფულის შოვნა მოინდომა. გამოძიება დაიწყო, 48 ტომი შესდა. გამტყუნების ტენდენცია მე თვითონ შევქმენ, რადგანაც ვფიქრობ, ბუტურლინი უნებლიედ, გაუფრთხილებლობით მოვსწამლე, რაც უკვე ვაღიარე. გამომძიებელმა საკმარისად არ ჩასთვალა და სულ ჩამჩიჩინებდა „გამოტყდიო“. სხვა და სხვა საწამლავის სახელს მაგონებდა, რომლითაც მისის აზრით მოწამლვა შეიძლებოდა. დაძმარებულ მდგომარეობაში მყოფმა, მეც ფრაზით, გადავსწყვიტე მეცრუვნა და აკი საწამლავი დავუსახელე—ბრატი. გამომძიებელმა მაშინ მითხრა: „ახლა კი მეგობრები ვართო“. თქვენი განაჩენი როგორიც უნდა იყოს, ჩემი სვინდისი განსვენებულის მიმართ არ შემაწუხებს, მხოლოდ იმ ოთხი ოჯახის ბედი მტანჯავს, რომელთა მყუდროება პირუტყვულ გრძნობის გამო დავარღვიე. მე უნდა მწყევლოს ქალ. მურავიოვმა, ლასსიმ, მისმა ცოლმა და ბუტურლინებმა.

სამი საათის თათბირის შემდეგ ნაფიც მსაჯულთ განაჩენი გამოიტანეს რომლითაც ლასსი და პანჩენკო დამნაშავედ იცნეს, თუმცა უკანასკნელი სასჯელის შემსუბუქების ღირსად აღიარეს. ქ-ნი მურავიოვი გაამართლეს.

სასამართლომ ღამის 3 საათზე განაჩენი გამოაცხადა და **ლასსის სამუდამო კატორღა გადაუწყვიტა, პანჩენკოს 15 წლით.**

მიიღება ხელის მოწერა
არჩილ ჯორჯაძის ნაწერებზე:
„ეროვნულ პრობლემის გარშემო“.
(პუბლიცისტური ნაწერები; პირველი ნაწილი)

ამ წიგნში შევა უკანასკნელ წლებში სხვა და სხვა გაზეთებში დასტამბული პუბლიცისტიური წერილები, წინასიტყვაობით. წიგნი დაახლოვებით იქნება 250 გვერდი და ამ თავითვე ხელის-მომწერთათვის ეღირება ორი აბაზი (40 კ.). გასასყიდად გამოსვლისას ფასი მომატებული იქნება.

ხელის-მოწერა მიიღება **ტფილისში:** „სახალხო გაზეთი“-ს რედაქციაში და წ.-კ. საზოგადოების მაღაზიაში. **ქუთაისში:** მთავრიშვილისა და ამხ. წიგნის მაღაზიაში. **თელავში:** ვანო პაატაშვილთან.

დანარჩენ ადგილებიდან ხელის-მომწერლებმა ფოსტის ხარჯად 10 კაპ. უნდა გამოგზავნონ. (5—4)

სტუდენტების მოძრაობა
დეპეშა
(პეტერბურგის დეპეშათა სააგენტოსაგან)

პეტერბურგი. დილით უნივერსიტეტიდან გაიყვანეს პოლიცია, რომელიც მხოლოდ გარედან იცავდა შენობებს. ლექციებს ძალათა სპობდნენ. ერთს აუდიტორიაში ქიმიური ობსტრუქცია მოახდინეს. ერთი პროფესორთაგანი ძალით გაიყვანეს აუდიტორიიდან. მაშინ პოლიცია კვლავ შევიდა უნივერსიტეტში და ოცი სტუდენტი დაატუსაღა.

ოდესა. საექიმო და საბუნების მეტყველო ფაკულტეტებზე კრება მოხდა. სტუდენტებმა აქაც ქიმიურს ობსტრუქციას მიჰმართეს. 20 სტუდენტი დაატუსაღეს და გაჩხრეკის შემდეგ გაანთავისუფლეს. ოთხი უმთავრესი მოთავე არეულობისა სატუსაღოში გაიგზავნა. ლექციების კითხვა არ შეწყვეტილა.

მოსკოვი. უნივერსიტეტში მშვიდობიანობაა. ყველა უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლა წესიერად მიდიოდა. რვა პროფესორმა და 22 პრივატ-დოცენტმა სამსახურს თავი დაანებეს. უნივერსიტეტის გამგებლობა კამაროვსკის ჩააბარეს.

ყაზანი. სტუდენტთა ჯგუფი ლექციებიდან გამოვიდა და წავიდა (...აქ დეპეშა დამახინჯებულია) ლექციებს ნაკლები სტუდენტობა დაესწრო.

ახალი ალექსანდრია. სასოფლო სამეურნეო ინსტიტუტის საბჭომ სამი სტუდენტი, კრების გამართვის გამო დაითხოვა. სტუდენტთა სასადილო დაკეტეს. ლექციების კითხვა სწარმოებს.

კიევი. უნივერსიტეტის საბჭომ გამოუცხადა სტუდენტებს, რომ ვინც ლექციებზე არ დადის, არც სწავლის ფულიდან იქნება განთავისუფლებული და არც ერთს დროებულს დახმარებას მიიღებს.

—

სტუდენტთა მოძრაობის შესახებ გაზეთი „რეჩი“ შემდეგს ცნობებს გამოგვცემს:

29 იანვარს პეტერბურგის უნივერსიტეტი დაკეტილი იყო. ყველა შესავალ-გასავალს პოლიცია იცავდა. ამბულატორია და აფთიაქიც დაკეტილია. სტუდენტებს არ უშვებდნენ არც ბიბლიოთეკასა და არც კანცელარიაში. უნივერსიტეტი 31 იანვარს გაიღება.

—

29 იანვარს ფსიხო-ნევროლოგიურ ინსტიტუტის პროფესორთა საბჭომ დაადგინა, ინსტიტუტი არას გზით არ დაჰკეტოს. ამ დღეს ინსტიტუტში სწავლა არ ყოფილა.

—

29 იანვარს ქალთა უმაღლეს კურსებზე სწავლა არ განახლებულა, რადგანაც მსმენელები არ იყვნენ. მსმენელთა ერთმა ჯგუფმა განუცხადა დირექტორს ბულიჩს, იმ კრებას, რომელმაც გამოიტანა დადგენილება გაფიცვის გამოცხადების შესახებ, ამის უფლება არა ჰქონდა და ამიტომ ნება მოგვეცით რეფერენდუმი გავმართოთ. დირექტორმა ამ ჯგუფის მოთხოვნილება დააკმაყოფილა. 29 იანვარს საღამოს რვა საათამდე ახდენდნენ რეფერენდუმს, რომელმაც აღმოაჩინა, რომ გაფიცვის მომხრეა 2.329 მსმენელი, წინააღმდეგი კი—1,174.

—

29 იანვარს ქალთა საექიმო ინსტიტუტში სწავლა არ განახლებულა, რადგანაც მსმენელები არ იყვნენ.

—

29 იანვარს ექიმთა თანაშემწეებისა და ფელდშერთა სასწავლებელში სწავლა არ იყო.

—

„ტიფლ. ლისტ.“-ს პეტერბურგიდან დეპეშით ატყობინებენ: პეტერბურგის უნივერსიტეტის პროფესორთა საბჭომ ერთხმად გადასწყვიტა ეთხოვოს მთავრობას, რომ უნივერსიტეტიდან პოლიცია გაიყვანონ. სახალხო განათლების მინისტრი კასსო დაჰპირდა, თქვენს შუამდგომლობას მხარს დავუჭერო. უნივერსიტეტის რექტორმა გრიმმა თანხმობა განაცხადა, რომ შეაჩეროს თავისი თხოვნა სამსახურის თავის დანებების შესახებ.

მოსკოვის უნივერსიტეტის რექტორი მანუილოვი, რომელმაც ამას წინად უარი განაცხადა რექტორის თანამდებობაზე, სულ დაითხოვეს სამსახურიდან.

რობის, ისე მემამულეთა წინაშე; რაოდენობა ამ მიწისა ადგილობრივ პირობების მიხედვით ზემოხსენებულ საგუბერნიო კომიტეტებს უნდა გადაეწყვიტათ; საბატონო მიწის სარგებლობისათვის გლეხი მებატონეს წინაშე ვალდებულებას ან ღალით, ან ფულით და ან ბატონის სასარგებლოთ მუშაობით იხდის; თუ გლეხი თვალლიად აასრულებს თავისს მოვალეობას, იმ შემთხვევაში, მებატონეს უფლება ეძლევა, მიწა ჩამოართვას მას; „ვოტჩინის“ პოლიცია მებატონეთა ხელში რჩება, ხოლო მისს შესანახად საჭიროხარჯის ვარაუდი იმავ საგუბერნიო კომიტეტებზეა დამოკიდებული; გლეხები მებატონეთა ზედამხედველობით სასოფლო საზოგადოებაში შედიან; საზოგადოების საქმეთა წარმოება სასოფლო ყრილობისა ან მის მიერ არჩეულ მოსამართლეთა ხელში გადადის; „გარდამავალ“ დროის განვლის შემდეგ, რომლის დროსაც გლეხებმა სამოსახლოები (усадебная осѣдлость) უნდა გამოისყიდონ, იგინი თავისუფალ მდგომარეობის ყოველი პირადი უფლებებით აღიჭურვებიან; იმ შემთხვევაში, თუ „გარდამავალ დროის“ განმავლობაში გლეხმა ვერ მოასწრო სამოსახლოს გამოსყიდვა, მინისტრის განმარტებით, ის მაინც ეძლევა სხვა თავისუფალ წოდებათა პირადი უფლებებით; მხოლოდ იმ დრომდის ვიდრე იგი სამოსახლოს არ გამოისყიდის, იგი მისს საკუთრებად ვერ ჩაითვლება. ერთი სიტყვით, რესკრიპტის ძალით, მთელ მიწაზე საკუთრების უფლება მებატონეთ რჩებათ, ხოლო გლეხებს კი შეძლება ეძლევათ გარკვეული სასყიდლით საბატონო მიწით სარგებლობისა. ამნაირად, ყველა კერძო დასახლებული ადგილები მებატონეთ ხელში რჩებათ, მაგრამ ორ ნაწილად იყოფა: საბატონოდ და საგლეხოდ; საბატონო ადგილები მებატონეთა სრულ უფლებაშია, ხოლო საგლეხოსში კი მათი უფლება ოდნავ იზღუდება.

როგორც რესკრიპტში, ისე შინაგან საქმეთა მინისტრის განმარტებაში გლეხთა მიწის უზრუნველყოფის საკითხი იმდენად მკრთალად და გამოურკვევლად არის აღნიშნული, რომ კომიტეტების იმ წევრებს, რომელნიც წინააღმდეგნი იყვნენ გლეხთა საჭირო მიწის უზრუნველყოფით განთავისუფლებისა, შეძლება ეძლევათ თავისი აზრის დასასაბუთებლად რესკრიპტის სიტყვებზე დამყარებულიყვნენ. ამას ზედ დაურთეთ ის გარემოებაც, რომ მებატონეს უფლება რჩებათ გლეხთა საქმეებში ჩარევისა და ეს უფლება ეგრე ადვილად არ დაკარგავდა ძალმომრეობის ხასიათს. აგრეთვე „გარდამავალ დროის“ განმავლობაში მებატონეთ უფლება აქვთ გლეხების „რეკრუტში“ მიცემისა, თუმცა „პრისუტსტვიათა“ თანხმობით, მაგრამ თუ მხედველობაში მივიღებთ იმას, თუ ვინ იქნებოდნენ წევრნი ამ „პრისუტსტვიათი“, მაშინ ცხადი იქმნება, რომ გლეხი იშვიათად იპოვიდა მათში თვის დამცველს.

გარდა ამისა, ათასი წლობით ბატონყმობის მონურ უღელ-ქვეშ აღზრდილი გლეხი მემამულე-მმართველში ისევ თავის ძველ ბატონს დაინახავდა!

უმაღლეს რესკრიპტის გამოცხადების შემდეგ გლეხებში მყუდროება ჩამოვარდა. შრომის შვილნი სულგანაბულნი უცდიდნენ მონობის უღელის მოსპობას; ჰაერი იმედით გაიჟღინთა. საგუბერნიო კომიტეტებისა და კომისიების მუშაობის დროს ხალხში ხმა დადიოდა, რომ მალე მას წმინდა თავისუფლებას (чистая воля) მისცემდნენ. იმაში კი ეჭვი არავის შეჰქონდა, რომ მიწა გლეხებს უნდა დარჩენოდათ. „ჩვენ საბატონონი ვართ, მიწა-კი ჩვენიაო“, ამბობდა ხალხი ბატონყმობის დროს, მაგრამ როგორ აქარწყლებდა ამ იმედს 20 გიორგობისთვის 1857 წლის უმაღლესი რესკრიპტი, ეს პირველი ნაბიჯი, ამ დიად საქმეში გადადგმული!

ალ. წერეთელი.

ახალი ამბები
ტფილისი

✦ **ტფ. ხმოსანთა ამომრჩეველთა** სიის შემოწმებას უკვე შეუდგა ქალაქის საბჭოს საგანგებო კომისია. პირველი კრება კომისიას 3 თებერვალს ჰქონდა და სიიდან იმ პირთა ამოშლას შეუდგა, რომელთაც სა-ქალაქო გადასახადები სრულიად არა აქვთ გასტუმრებული. მეორე კრება კომისიას დღეს, საღამოს ექმნება.

✦ **„სინათლ ს“ რედაქტორი ივანე ზაუდლ ძე როსტომაშვილი** სამართალში მისცეს. სასჯელთა დებულების მე-129 და 1032 მუხლების ძალით თავის გაზეთში დაბეჭდილ წერილებისათვის. საქმეს სასამართლო პალატა გაარჩევს წოდებათა წარმომადგენლების მონაწილეობით.

✦ **ბოდბის მონასტრის კედლები,** როგორც ვწერდით, რამდენსამე ადგილას გაირღვა. მის შესაკეთებლად, როგორც გუშინ ქართლ-კახეთის სინოდალურ კანტორის მიერ მიღებულ ცნობიდან სჩანს, უწმინდეს სინოდს 2.000 მან. გადაუცია.

✦ **ალავერდის ეპისკოპოსად,** როგორც გავიგეთ, ქართლ-კახეთის სინოდალურ კანტორის წევრს არქიმანდრიტს პიროსს (ოქროპირიძე) ჰნიშნავენ, ხოლო ტფ. სასულიერო სემინარიის რექტორად—საქართველოს საეგზარხოსოს ბლაღოჩინს არქიმანდრიტს ანტონის (გიორგაძე).

✦ სოფელ გლდანში პირველ მარტიდან ადგილობრივის მღვდლის კორნილე ელიზბარაშვილის მეცადინეობით **წვრილი კრედიტის** ბანკი იხსნება. ბანკის დაარსების ნებართვა უკვე მიღებულია. ხაზინიდან ბანკის დასაარსებლად 1,500 მან. გადაიდო.

✦ **იურიევის სტუდენტი ალ. დთ მთათიძე,** რომელიც სტუდენტთა არეულობის დროს შეიპყრეს, ვოლოგდის გუბერნიაში სამის წლით გადაასახლეს.

✦ **საგუბერნიო სანიტარულ კომისიას,** 7 თებერვალს კრება ექმნება და განიხილავს საგანგებო კომისიის მოხსენებას ხოლერის წინააღმდეგ საუკეთესო ზომების მიღების შესახებ.

✦ **სემირეჩიის მხარეში დაზარალებულთა** სასარგებლოდ. ტფილისის ბოქაულებმა პოლიცმეისტრის ბრძანებით ქალაქის მცხოვრებთა შორის 3,500 მან. შეაგროვეს.

✦ **ტფ. მაძებარ შოლიციის** აგენტი ალექსანდრე სტრადოვსკი სამართალში მისცეს სამსახურის დროს ბოროტმოქმედებათა ჩადენისათვის. სტრადოვსკიმ გამოძიებას აღარ მოუცადა და სადღაც დაიმალა. მის შესაპყრობად ზომები მიიღეს.

✦ **ჭლექის შესახებ** 6 თებერვალს სამკურნალო საზოგადოების დარბაზში ცნობილი ექიმი მეგრაბიანი ლექციას წაიკითხავს ლექცია საღამოს 6 საათზე დაიწყება.

✦ როგორც გავიგეთ, ტფ. საბალოსნო სასწავლებლის გამგე ბ-ნი მელია მებოსტნეთა კოოპერატიულ ამხანაგობას აღგენს.

✦ **ე. რ. გაბაშვილის საიუბილეო კომიტეტი** ტფ. ქალაქის გამგეობას შეეკითხა, მიიღებთ თუ არა მონაწილეობას მწერალ ქალის ე. რ. გაბაშვილის იუბილეში, რომელიც 6 მარტს იმართება, თუ მიიღებთ, რა მხრივაო.

✦ **კავკასიაში მეაბრეშუმეობის** საქმის წესიერად დასაყენებლად მიწად-მოქმედების მთავარი მმართველის ნებულით ბ-ნი არხიპოვი მიწად-მოქმედების დეპარტამენტის წინაშე შუამდგომლობს, გაჰგზავნოს საზღვარ-გარედ კავკასიის სააბრეშუმო სადგურის გამგე ბ. გ. ივანოვი, რომელიც იქ დაწვრილებით შეისწავლის მეაბრეშუმეობის მდგომარეობას.

✦ 2 თებერვალს ტფ. **ქალაქის საბჭოს საუნივერსიტეტო კომისიის** კრება მოხდა. კომისიამ დაადგინა, მიიღოს თავის წევრად ა. მ. თოფჩიბაშევი (ბაქო) და სთხოვოს მას, აღძრას ბაქოს ქალაქის საბჭოს წინაშე შუამდგომლობა, რათა ხელმეორედ გადასინჯოს თავისი დადგენილება კავკასიის უნივერსიტეტის სასარგებლოდ 500,000 მან. გადადების შესახებ და იქნებ შესაძლებლად იცნოს, რომ ეს ფული კავკასიის უნივერსიტეტის სასარგებლოდ დარჩეს იმ შემთხვევაშიც, თუ მთავრობა უნივერსიტეტის მოსაწყობად და შესანახად ფულს გაიღებს. კომისიამ ამის შემდეგ დაადგინა, სთხოვოს ტფ. მაზრის თავად-აზნაურთა წინამძღოლს თავ. ვ. ი. თუმანიშვილს, რომელიც მოკლე ხანში პეტერბურგს მიემგზავრება, გაიგოს პეტერბურგში ამ ჟამად რა მდგომარეობაშია რუსეთში უმაღლეს სასწავლებლის გახსნის საქმე. დადგენილ იქმნა აგრეთვე, კომისიის უახლოეს კრებაზე მოიწვიონ ტფ. სათავად-აზნაურო ბანკის გამგეობის წევრნი და მათთან ერთად მოილაპარაკონ იმის თაობაზე, რომ ამ ბანკმა 5 წლის განმავლობაში უნივერსიტეტის სასარგებლოდ 10% გადასდოს იმ მოგებიდან, რომელიც ყოველ წლივ ემატება სასოფლო სამეურნეო თანხას.

✦ **ტფილისში ვირთაგვების გაწყვეტას** მომავალ კვირიდან შეუდგებიან. იმუშავებს ვირთაგვათა გამწყვეტი ორი რაზმი.

✦ მოკლე ხანში თავ. გ. მ. თუმანოვი საზოგადო კლუბში რეფერატს წაიკითხავს **გლეხთა განთავისუფლების 50 წლის იუბილეს** შესახებ.

✦ **ამიერ კავკასიის ბეითალთა საზოგადოების** კრება 21 თებერვალს მოხდება.

✦ **ფარმაცევტთა კავკასიის საზოგადოების კრება** 2 თებერვალს მოხდა. როგორც წარსულ წლის ანგარიშიდან გამოირკვა, საანგარიშო წელს საზოგადოებას 33 წევრი ჰყოლია. მთელი შემოსავალი ჰქონია 361 მან. 99 კაპ., ხარჯი 102 მან. 74 კაპ. ანგარიში ერთხმად დამტკიცებულ იქმნა. შემდეგ არჩეულ იქმნენ თანამდებობის პირნი. დასასრულ განხილულ და დამტკიცებულ იქმნა მიმდინარე წლის ხარჯთ-აღრიცხვა, რომელიც ნავარაუდევია 200 მან.

✦ 21 იანვარს, საარტისტო საზოგადოების თეატრში ვაჟთა პირველ გიმნაზიის სასარგებლოდ გამართულ **წარმოდგენის მთელი შემოსავალი** 1,194 მან. 2 კაპ. იყო, ხარჯი 634 მან. 86 კაპ.; წმინდა მოგება დარჩა—559 მან. 16 კაპ.

✦ როგორც გვატყობინებენ, მდინარე **ალაზანი გაყინულა** და ზედ თურმე მარხილებით და ურმებით დადიან. ალაზნის გაყინვა ძალიან იშვიათ მოვლენად უნდა ჩაითვალოს.

✦ **19 თებერვლის დღესასწაულისთვის** ტფილისში დიდის ამბით ემზადებიან. 1 თებერვალს ამ საგნის გამო სახალხო სახლის ყველა სექციების წარმომადგენელთა კრება მოხდა, რომელმაც დაადგინა, 19 თებერვალს სახალხო სახლში ორი უფასო წარმოდგენა გამართოს (დილით და საღამოთი) დივერტისმენტით. წარმოდგენებში მონაწილეობა უნდა მიიღონ რუსულმა, ქართულმა, სომხურმა და მალოროსიულმა სექციებმა და სამუსიკო გუნდმა. კრებაზე არჩეულ იქმნა საგანგებო კომისია, რომელსაც დაავალა დღესასწაულის დაწვრილებითი პროგრამა შეიმუშაოს.

◆ ამავ დღესასწაულის პროგრამის შესამუშავებლად 3 თებერვალს ქალაქის გამგეობისა და სხვა და სხვა საზოგადო დაწესებულების წარმომადგენელთა კრება მოხდა, რომელმაც დაადგინა, 1) დღესასწაულის მომწყობ ბიუროში მოიწვიოს ბ-ნნი: ნიკოლინი, ეიხენვალდი, ვ. რცხილაძე და თ. ნასიძე და 2) დანიშნოს 19 თებერვალს სარტისტო საზოგადოების სადგომში შეერთებული კრება სხვა და სხვა მეცნიერულ საზოგადოებათა.

◆ ქუთაისიდან ზიდამე სამთელაძე გვწერს: 1 თებერვალს დაიბადა ერთი ორთავიანი ბავშვი (ვაჟი), რომელსაც ერთს თავზე პირისახე გარკვეული არა აქვს, დანარჩენი ნაწილები ჩვეულებრივი აქვს.

◆ 28 იანვარს თელავის სასულიერო სასწავლებლის მასწავლებლებმა იდღესასწაულეს ამავ სასწავლებლის მასწავლებელ ალ. ზ. ბარნოვის 25 წლის პედაგოგიურ მოღვაწეობის თავი.

◆ ხელმწიფე იმპერატორმა კეთილ ინება, ტფ. სასულიერო სემინარიის რექტორი პიმენი ბაქოს ეპისკოპოსად დაინიშნოს.

◆ 200 უცხოელს განუზრახავს მომავალ გაზაფხულს კავკასიას ესტუმროს. გაზეთების ცნობით, ყველა ექსკურსანტები მდიდრები არიან. მათ შორის, ვაჭრობა-მრეწველობის ცნობილი მოღვაწენიც არიან. 100 კაცი ამერიკელია, დანარჩენები— ფრანგები, გერმანელები და ინგლისელები. ექსკურიის წევრნი გენუაში მოიყრიან თავს და 20 აპრილს ზღვით, „ელლიდას“ გემით, გაგრას ესტუმრებიან, სადაც დაჰყოფენ ორს დღესა და ღამეს, გაგრის და მის მიდამოების დასათვალიერებლად. გაგრიდან ექსკურსანტები ზღვითვე ბათუმს ინახულებენ, საიდანაც საგანგებო მატარებლით 29 აპრილს ტფილისში ჩამოვლენ. ტფილისიდან უცხოელნი დღე ნახევრის შემდეგ ავტომობილით საქართველოს სამხედრო გზით კავკავს გაემგზავრებიან, იქიდან კი საგანგებო მატარებლით ნოვოროსიისკსა, იალტასა, ოდესასა და შემდეგ სტამბოლში ჩავლენ, საიდანაც გენუაში დაბრუნდებიან.

◆ გომბორით მთით მიმოსვლა ტფილის-თელავის გზაზე 1 თებერვლიდან განახლდა.

◆ კავკასიაში უნივერსიტეტის დაარსების საკითხს პეტერბურგში თანაგრძნობით შეჰხვედრიან. საბიუჯეტო კომისიის კრებაზე, სახალხო განათლების სამინისტროს ხარჯთ-აღრიცხვის განხილვის დროს, შინგარევს მოუთხოვნია, დაუყოვნებლივ გაიხსნას კავკასიაში უნივერსიტეტი სახელმწიფოს ხარჯით. ორატორისთვის მხარი მიუციათ კომისიის მომხსენებელთ: კლიუჟევს და კაპუსტინს. წინააღდგომიან ბერეზოვსკი და ბოგდანოვი. სახალხო განათლების მინისტრიც თანაგრძნობით შეჰხვედრია ამ საკითხს, მხოლოდ დაუმატებია, ეს საკითხი მე კარგად არ მაქვს შესწავლილი და ამიტომ კავკასიაში უნივერსიტეტის დაარსების ინიციატივა თვით ნამესტნიკმა უნდა იკისროსო.

◆ საშინელი მხეცობა ჩაუდენია ნუხის მაზრის სოფელ ვარტაშენის მცხოვრებს მიკრტიჩ აბრამოვს. თავის ცოლ ბალასანისთვის მას ღალატი შეუმჩნევია. მოღალატისთვის ხელ-ფეხი შეუკრავს და ხანჯლით ძუძუები და ხელის თითები დაუჭრია და ისე გაუშვია. დამნაშავე, რასაკვირველია, სამართალში მისცეს.

◆ კავკასიის არქეოლოგიურ საზოგადოების კრებას, რომელიც 29 იანვარს მოხდა საჯარო ბიბლიოთეკის სადგომში, ხალხი ბლომად დაესწრო. კრებაზე წაკითხულ იქმნა ორი მოხსენება. ვ. მ. სისოევმა წაიკითხა შემდეგ თემაზე: „კეგარის მონასტერი (აირივანკ) ერევნის მახლობლად და მისი სიძველენი“, ხოლო ს. ვ. ტერ-ავეტისიანცმა—ახპატისა და სანაინის გამოქვაბულთა არქეოლოგიურად გამოკვლევის საჭიროების თაობაზე. დასასრულ საზოგადოების საპატიო წევრებად არჩეულ იქმნენ ნამესტნიკის თანაშემწე, სენატორი ვატაცი, რომელმაც საზოგადოებას ყოველწლიური დახმარება (500 მან.) აღუთქვა ხაზინიდან და კავკ. სამოსწავლო ოლქის მზრუნველი რუდოლფი, რომელმაც საზოგადოების წევრთა რეფერატების დაბეჭდვა სამოსწავლო ოლქის ხარჯით აღუთქვა.

◆ პეტერბურგის დეპეშათა სააგენტოს ცნობით, **შეკითხვათა კომისიამ** გაუცკი აირჩია იმ შეკითხვის მომხსენებლად, რომლითაც კავკასიის ნამესტნიკს უნდა მიჰმართონ ჩერქეზეთში ყაჩაღთა დასაჭერად გაგზავნილ რაზმების მოქმედებისა და ყაჩაღ ზელიმხანის გულისთვის თერგის ოლქის ადმინისტრაციის მიერ ადგილობრივ მცხოვრებთა წინააღმდეგ მიღებულ ზომების გამო.

◆ **დირექტორის ა. კ. გამყრელიძის სამსახურიდან გადადგომის გამო,** 2 თებერვალს საგანგებო კრება ჰქონდათ ტფ. პირველ სავაჟო გიმნაზიის მოსწავლეების მშობელთა წრის საბჭოს, რომელმაც დაწვრილებით აღნიშნა ბ-ნ გამყრელიძის ღვაწლი პედაგოგიურს ასპარეზზე და მწუხარება გამოაცხადა მის გადადგომის გამო, დასასრულ დაადგინა, ადრესი მიართვას ამ დამსახურებულს მოღვაწეს.

◆ ექიმს ვახტანგ ღამბაშიძეს განუზრახავს სოხუმში ჭლექიანთათვის სანატორია მოაწყოს და იქაურ ქალაქის საბჭოსთვის კიდეც უთხოვნია, ამ საქმისთვის იჯარით მისცეს მას საქალაქო მამულ „ტრაპეცია“-ში ერთი ნაჭერი მიწა, ზომით 600 ოთხკუთხი საჟენი.

◆ **გიმნაზიელ თომა ხარაზოვის გატაცების საქმეს** 7 თებერვალს კავკასიის ოლქის სამხედრო სასამართლო გაარჩევს. ამ საქმის გამო სამართალში მიცემულნი არიან: იაკობ ტატიშვილი, შალვა შევარდნიძე, ეფრემ გაბუნია, დიმიტრი და პეტრე (გიორგი) ქორქაძეები, ევგენი რევინი და კნ. ნინო მუხრანსკისა. ყველა ამათ ბრალად სდებენ 1908 წლის 26 ივლის ტფ. პირველ სავაჟო გიმნაზიის მოსწავლის თომა ხარაზოვის მოტაცებას ფულის მიღების განზრახვით. ამათში კნ. მუხრანსკისას გიმნაზიელის დატყვევებაში პირდაპირი მონაწილეობის მიღება არა ბრალდება. სამართალში მიცემულია იმის გამო, რომ გიმნაზიელის მშობლებთან მოლაპარაკება ჰქონდა გამოსასყიდველ ფულის თაობაზე.

◆ **3 თებერვალს ტფილისში უეცრად გარდაიცვალნენ:** მიხეილ მიხეილის ძე ოტიევი და აკოფ ოჰანესის ძე მანუკოვი.

◆ **3 თებერვალს გორონცოვის ქუჩაზე ერთის სახლის ეზოში უცნობის კაცის გვამი იპოვეს, მიცვალებული მაწანწალას ჰგავს და ძალადობით მოკვლის ნიშნები არ ეტყობა.**

მეთვალყურეს შენიშვნები

2.

ბიუჯეტი და ოქტომბრისტები.

ყველას, ვისაც კი ოდნავი წარმოდგენა აქვს კონსტიტუციონალურ სახელმწიფოს ცხოვრებაზედ, კარგად ეცოდინება, თუ რა მნიშვნელოვან იარაღს წარმოადგენს საკანონმდებლო პალატის ხელში საბიუჯეტო უფლება. იქ, სადაც ეს უფლება პარლამენტის ხელშია და იგი ითვლება მის სვებედის გადამწყვეტად, მთავრობა მომეტებულ შემთხვევაში არამც თუ ერიდება ყოველივე კადნიერ ქცევას ხალხთა წარმომადგენლების წინაშე, პირიქით, იჩენს შესაფერ თავაზიანობასა და ზრდილობას, რადგანაც დარწმუნებულია, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში პარლამენტს შეუძლიან ან სრულიად შეაკვეცოს ფრთები მთავრობის მიერ წარდგენილ ბიუჯეტს, ან სრულიადაც არ დააკანონოს. ეს გარემოება კი მთავრობას მეტად კრიტიკულ მდგომარეობაში ჩააყენებს, რადგანაც, თუ ბიუჯეტი მიღებული და დაკანონებული არ იქნება პალატის მიერ, მცხოვრებთაგან ხარჯებს ვეღარ შეჰკრეფავს და უფულოდ კი მთელი სახელმწიფოს მართვა-გამგეობა წარმოუდგენელია. ამიტომ ყველგან, სადაც კონსტიტუციის მსგავსი რამ არსებობს და საბიუჯეტო უფლება ჯერ კიდევ ხალხის წარმომადგენლების ხელში არ არის, უმთავრესი ცდა ამ შემთხვევაში კანონმდებლებისა ამ უფლების ხელში ჩავარდნის ცდაში გამოიხატება. მოსალოდნელი იყო, რომ ჩვენშიც სახელმწიფო სათათბიროს ბატონ-პატრონი ოქტომბრისტები ასე მოიქცეოდნენ, მით უმეტეს, რომ ხსენებული უფლება ჩვენის პარლამენტისა თითქმის არარაობამდეა მიყვანილია. მაგრამ ამათ დღემდის არამც თუ არა გაუკეთებიათ რა საბიუჯეტო უფლების გასაფართოებლად, რამედ საეჭვოა შემდეგში მაინც გააკეთონ რამე. ამის საკმარის საბუთს გვაძლევს საერთოდ მათი „კონსტიტუციონალური“ მოქმედება ამ 3 ნახ. წლის განმავლობაში და კერძოდ მოქმედება საბიუჯეტო უფლების გაფართოების შესახებ.

მესამე სათათბირო, თავის სურვილების წინააღმდეგ, პირველივე წელს თავის მოქმედებისა იძულებული შეიქმნა ანგარიში გაეწია ზემოდ აღნიშნულ საკითხისათვის, მაგრამ ანგარიში ნამდვილი ოქტომბრისტული; როდესაც ჯერი მიდგა ბიუჯეტის განხილვაზედ, ოპოზიციამ მიუთითა სათათბიროს მის უუფლებობაზედ, საჭიროდ სცნო საბიუჯეტო უფლების გაფართოება და, უპირველეს ყოვლისა, 8 მარტის 1906 საბიუჯეტო წესების გაუქმება. ოქტომბრისტებმა ოპოზიციის ამ განცხადებას არავითარი ყურადღება არ მიაქციეს და არსებული წესები სრულიად ნორმალურ მოვლენად ჩასთვალეს, რადგანაც ამ პირობებში მათის აზრით, კარგად შეიძლებოდა, კანონმდებლობა. მაგრამ აი, დაიწყო პრაქტიკული მუშაობა და მალე საფინანსო კომისია იძულებული შეიქმნა ეღიარებინა უხერხულება ამ 3 მარტის წესების ფარგლში მუშაობისა, არჩეულ იქმნა განსაკუთრებული კომისია, რომელმაც იგივე დაამოწმა, და ორთავ კომისიებმა საჭიროდ სცნო საერთოდ, 3 მარტის წესების არსებითად შეცვლა, მხოლოდ ახლო მომავალში კი შეზღუდვა მთავრობის იმ უფლებებისა, რომლის ძალითაც იგი ეწევა სათათბიროს დაუკითხავად ზედმეტ ხარჯებსა. თუ უმთავრესი მუხლები 3 მარტის წესებისა შეუცვლელი დარჩა და მინისტრებს საშუალება მიეცემათ კვლავ თავის სურვილისამებრ ხარჯონ ფულები, მაინც კომისიების მიერ აღძრული საკითხი მნიშვნელოვანია, იმ მხრივ მაინც, რომ ურწმუნო თომანი იძულებული შეიქმნენ ანგარიში გაეწიათ სინამდვილისთვის. მაგრამ მათ მიერ აღძრული საკითხები დღესაც საკითხებად არის დარჩენილი და ჯერაც მათ სათათბიროს ტრიბუნამდე ვერ მიუღწევია. ოქტომბრისტები თავს იმართლებენ, დრო არა გვაქვს, მაგრამ ვინც სათათბიროს მუშაობას თვალს გადაავლებს, დაინახავს, რა წვრილმან კანონ-პროექტებს ანდომებს დროს მაშინ, როდესაც ასეთ დიდმნიშვნელოვან საკითხს, როგორიც არის საბიუჯეტო უფლების გაფართოება, უყურადღებოდ სტოვებს.

ამ წესების შეცვლას ვერც უკანონობაში ჩაუთვლის ვინმე, რადგანაც 3 მარტ. 1906 წ. წესები ძირითად კანონებში არ არის შეტანილი. მათი შეცვლა ჩვეულებრივი საკანონმდებლო წესითაც შეიძლება, მაგრამ მთავრობის მორჩილი პარტია ოქტომბრისტებისა ყოველთვის გაურბის მდგომარეობის გამწვავებასა და დიდს პრინციპიალურ საკითხის აღძვრას.

ამ ახლო მომავალში სათათბირო მეოთხედ შეუდგება ბიუჯეტის განხილვას, და თუმცა წელსაც მოსალოდნელია მთავრობის მიერ ბევრი ისეთი ფუჭსავატ ხარჯების მოთხოვნა, როგორიც იყო შარშან საზღვაო სამინისტროს მიერ ფლოტის გასაძლიერებლი ხარჯები, მაგრამ მაინც ჩვენ საიმედოს ვერაფერსა ვხედავთ. თავის გასამართლებლად, ოქტომბრისტები ნიადაგს ეხლავე ამზადებენ. შარშან საზღვაო სამინისტრომ, ასე ვთქვათ, ზნეობრივი ხასიათის უარი მიიღო სათათბიროსაგან და ამორჩეულ იქმნა კომისია, რომელსაც უნდა გამოერკვია საზღვაო სამინისტროს უწყების მდგომარეობა; როგორც გაზეთები გადმოგვცემენ, კომისიას თუმცა ამ უწყებაში საიმედო ვერა უნახავს-რა, მაგრამ მაინც როგორც ეტყობა, აძლევს იმ კრედიტს, რომელსაც ეს უწყება თხოულობს.

აქაც ნათლად გამოსჭვივის ოქტომბრისტების ჩვეულებრივი ორპირობა. ქვეყანა მაგათ მუშაობას მოელის, თვალ-საჩინო კონსტიტუციონურს მუშაობას, ისინი კი ამ დროს სრულიად უყურადღებოდ სტოვებენ ისეთს დიდ-მნიშვნელოვან საკითხს, როგორიცაა სათათბიროს საბიუჯეტო უფლებათა გაფართოება. სათათბიროს ძველებურს პირობებში მოუხდება ბიუჯეტის განხილვა, და ამიტომ საეჭვოა, რომ შესამჩნევი რამ ცვლილება შეიტანოს ხარჯთ-აღრიცხვაში... **მრთველი.**

მოწერილი ამბები

სოფ. ლელიანი. (სიღნაღის მაზრა). ლელიანი შეადგენს ერთ სამასახლისოს. შედის შემდეგი სოფლები: ბაის-უბანი, ბებურიანი, ბოლქვი, ხაბატიანი, არეშპერანი, ფიხსის ბოგირი, ათენი და სხვა. ეს სოფლები გაშენდნენ ამ ათი წლის განმავლობაში, მცხოვრებლები იქნება ორი ათასზე მეტი. ხალხი ძლიერ ღარიბად სცხოვრობს, როგორც ახალი მოსახლენი მათში სწავლა-განათლებისა სურვილი დიდია, მაგრამ მთავრობის დაუდევრობით, ხელმოკლეობით, ვერა მოუხერხებიათ რა. ხოშატიანში (ოსები დგანან) არის ერთ-კლასიანი საეკლესიო სკოლა, სადაც ოსების ბავშვები სწავლობენ, რადგან ქართველები დაშორებულნი არიან ოთხ-ხუთ ვერსით.

ახლა როგორც ზოგიერთმა პირებმა გადმოგვცა სოფელი ორ-კლასიანი სასწავლებლის გახსნას ჰფიქრობს, სამეურნეოს განყოფილებით. ეს გამოიწვია იმან უფრო, რომ შარშან შემოდგომაზე ბევრს დაუწვავს ახალი აშენებული ვენახები, რადგან ფილოქსერა აღმოაჩინეს. მიწა აქ ჩინებულია: მარცვლის და სიმინდის გარდა თამბაქო და ბამბაც ჩინებული მოდის, ამისთვის მცოდნე პირნი არიან საჭირო, ხალხს შესასწავლად მოვლა მოშენება ასეთ სასარგებლო მცენარეებისა ამ ადგილებში შემთხვევა მიეცეს მეტადრე ერთ მცოდნე პირისათვის, რა დახმარებას შეუძლიან გაუწიოს ლელიანის საზოგადოებას მთავრობამ, თუ თხოვნით მიმართავს, რომ ორ-კლასიანი სკოლა სამეურნეო განყოფილებით უნდათ გახსნან? — თუ ახლო-მახლო სახელმწიფო მიწაა, მუქთად დაუთმობს საზოგადოებას, შენობის ნახევარ ხარჯსაც იკისრებს და მასწავლებლების ჯამაგირსაც იკისრებს. ხოლო სოფელმა კი შუშა და მოსამსახურე, უნდა აძლიოს სასწავლებელს. ამასთანავე თუ ახლოს სახელმწიფო ტყეა იქიდან მიეცემა შენობისთვის ხე-ტყე უსასყიდლოდ. მიეცემათ — ასე მიმაჩნია და თუ ეს განხორციელდა სოფელმა დაუყოვნებლივ უნდა შეადგინოს „განაჩენი“ ორი-სამი კეთილ-სინიდისიერი რწმუნებულნი ამოირჩიოს და კავკასიის ოლქის მზრუნველთან გაგზავნონ თხოვნით, რათა განახორციელოს სოფლის აუცილებელი საჭიროება. **ტოგო.**

უცხოეთი

ინგლისის პრემიერი და მუშები.

ლონდონი. ასკვიტმა მუშათა პარტიის წარმომადგენლები მიიღო. დეპუტაციამ პრემიერს გადასცა მუშათა უკანასკნელ კონგრესის მიერ გამოტანილი რეზოლიუციები, რომელიც შეეხება დეპუტატებისათვის ჯამაგირის დანიშვნას, საყოველთაო საარჩევნო უფლებას, სასმელის დაწესებულებათა დახურვას არჩევნების დღეს, გამრავლებულ საარჩევნო უფლების მოსპობას და მთელს ინგლისში ერთს დღეს არჩევნების მოხდენას. ასკვიტი მუშათა რეზოლიუციებს თანაგრძნობით შეხვდა. არჩევნების თაობაზე კი სთქვა: ერთს დღეს არჩევნების მოხდენა უხერხულია, საჭიროა მხოლოდ ახლანდელ გრძელ ვადიან არჩევნების შემოკლებაო.

ვატიკანის პოლიტიკა.

რომი. იტალია დიდს ამბით ემზადება თავის დამოუკიდებლობის 50 წლის თავის დღესასწაულისთვის. ვატიკანი კი ყოველ ღონეს ხმარობს, დღესასწაულს ხელი შეუშალოს. ირწმუნებიან, რომ პაპი არ მიიღებს იმ მონარქებს, რომელთაც იტალიის სტუმრობა სწორედ ამ ეროვნულ დღესასწაულის დროს სურთ. გადაჭრით ამბობენ, რომ სერბიის მეფეს პეტრეს, რომელიც 15 თებერვალს რომში უნდა მივიდეს, პაპი არაფრის გულისთვის სადარბაზოდ არ მიიღებსო. ირწმუნებიან აგრეთვე, რომ იმპერატორი ვილჰელმი მხოლოდ ტურინში მივა და რომს არ ნახავს, რათა პაპი არ ინახულოსო. ვატიკანის ასეთი ქცევა დიდად აღელვებს იტალიას და შეურაცყოფს მის პატრიოტულ გრძნობებს.

იტალიის დიპლომატია ვატიკანის ჯიუტობით უხერხულს მდგომარეობაში ჩაყენებული. უკანასკნელ ცნობებით, იმპერატორს ვილჰელმს გადაუწყვეტია, სრულიად არ ინახულოს რომი, რადგან მისი აზრით შეუძლებელია იქ ისე მისვლა, რომ პაპი არ ინახულოს.

ჯერ ჯერობით გადაწყვეტილი არის, რომ დღესასწაულზე რომში მივლენ სერბიის, ბოლგარეთისა და ნორვეგიის მეფეები. შესაძლებელია, რომ ესტუმრონ საფრანგეთის პრეზიდენტი ფალიერი და ინგლისის მეფე გიორგი.

განცხადებანი

ტფილისის ქალაქის
გამგეობა
— აცხადებს, —
რომ მადათოვის კუნძულზე არსებულ საქალაქო ცეხგაუზში, კვირა-უქმის გარდა, ყოველ-დღე დილის 8—12 საათამდე და ნაშუადღევის 3—5 საათამდე ისყიდება ვირთაგვების საჭერი მახე, თითო ცალი 80 კაპ.
3—1043—1

საჭიროა
დროებით არყის დამტარებლად კაცი 200 მანეთის გირაოთი. ყაზბეგის ქუჩა, № 25.
(3—436—2)

გამოვიდა და იყიდება
საერთაშორისო ენის
„ესპერანტოს“
სახელმძღვანელო ქართველებისათვის, გამოცემული „კავკასიის ესპერანტოს ამხანაგობისა“. მისამართი: „Тифлисъ „Кавказск. О-ва Эсперанто“, 1-я Мужская гимназ. В. М. Осепянцъ.
ფასი 20 კაპ. (3—433—3)

სპეციალური
სამკურნალო
კანისა, ვენერიულის და ათაშანგის სნეულებათა.
ველიჭკოვის ქ. N 9, გარანცოვის ქუჩის მახლობლად.
ავადმყოფებს ყოველ დღე მიიღებენ ექიმები გ. ა. გედევანი და ი. მ. ზაბლუდოვსკი 1—5 საათამდე და საღ. 7 ნახ.—8 ნახ. მანდილოსანთა და ბავშვთა იღება 4—5 საათამდე, ანალიზები, შეხვევა, ძიძათა მოსამსახურეთა და მუშათა შემოწმება.
შეხვლის ფასი—40 კ. კონსულტაციები და ოპერაციები მორიგებით.
ერლიხ-ხატას პრეპარატით 606 წამლობა, ელექტრონით წერილი. (0—6—24)

იცნობთ, თუ არა
საბირჟო ოპერაციებს?
იცით, თუ არა
● რომ მდიდართა კეთილ-დღეობა ბირჟამ შეჰქმნა? ●
ცნობილია თქვენთვის,
რომ ეხლანდელი დრო მეტად ხელსაყრელია საბირჟო ოპერაციებისათვის, ფონდისა, დივიდენდის ქაღალდებისა, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელისათვის, რადგანაც ქვეყნის თანდათანობით გაუმჯობესებულ ცხოვრებისაკენ წინმსვლელს, ვაჭრობა-მრეწველობის განვითარებას აუცილებლად თანსდევს საბირჟო ფასიან-ქაღალდებზე მაზანდის აწევა?
გსურთ, თუ არა
საბირჟო სპეკულაციის ტეხნიკა გაიგოთ და მიჰხვდეთ, ბირჟის წყალობით შეიძინეს დოვლათი როტშილდმა და თანხის სხვა მეფეებმა, და ბირჟაზე რა გზით იგებენ ფულს ჩვეულებრივი მომაკვდავი ადამიანებიც ჩვენს დროში?
ეთხოვეთ უველა წიგნის მაღაზიაში, კიოსკებში და დარკინის გზის სადგურებზე
წიგნი
ყველასათვის ხელმისაწვდომი და მოკლე
გზა გამდიდრებისაკენ
● საბირჟო ოპერაცია ● ფასი 50 კ.
საწყობი გამოცემისა: С.-Петербургъ, Разъѣзжая ул., д. № 5, СПБ. Николаевская Артель.
ფული ფოსტის მარკებით გამოგზავნეთ. წიგნით მოვაპრეთ ჩვეულებრივი შეღავათი. Метцль и К-о. 20753. (2—1041—1)

საუკეთესო წითელა (Кет.) ხიზილალა
სალიანის თევზთ მრეწველ და მოვაჭრეთ
ძმ. ძევველოვების
● მაღაზიას ●
პუშკინის ქ., სახლი № 9, ტელეფონი № 712,
ყოველ დღე განუწყვეტლივ მოდის
❖ ახალ-ახალი ❖
ოსეტრინა (ზუთხი) და სევრიუგა (ტარაღანა).
ხიზილალა
ახალი (Зернистая).
პარკისა და კოლოფებით
საუკეთესო დოშები და ზურგიელები
მიღებულია ღვინის ტარანი (სიომგა)
მივიღეთ საუკეთესო პაისუნი ხიზილალა გირვანქა 1 მ. 60 კ. და წითელი ხიზილალა (Кетовая). 50 კ. 60 კ. მრ. აგრეთვე მივიღეთ დიდი პარტია ყოველნაირი კონსერვები.
(წ—128—95)
საუკეთესო წითელა (Кет.) ხიზილალა